

Informator dla osób niepełnosprawnych

2016

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Spis treści

Wstęp	5
1. Renta z tytułu niezdolności do pracy	6
1.1. Warunki nabycia prawa do renty	7
1.2. Pojęcie niezdolności do pracy	7
1.3. Rodzaje renty z tytułu niezdolności do pracy	8
1.4. Staż uprawniający do renty	8
1.5. Powstanie i ustanie prawa do renty	10
1.6. Wysokość renty	11
1.7. Zawieszenie i zmniejszenie renty	11
1.8. Tryb postępowania o przyznanie renty	12
1.9. Wypłata renty	14
1.10. O czym osoby pobierające rentę powinny powiadomić ZUS	14
2. Renta socjalna	16
2.1. Komu przysługuje renta socjalna	17
2.2. Kiedy nie przysługuje renta socjalna	18
2.3. Wysokość renty	19
2.4. Zawieszenie prawa do renty	19
2.5. Postępowanie w sprawie przyznania renty	21
2.6. Sposób wypłaty renty	22
2.7. O czym osoby pobierające rentę powinny powiadomić ZUS	22
3. Orzecznictwo lekarskie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych	24
3.1. Zasady orzekania o niezdolności do pracy	25
3.2. Badania, dokumentacja medyczna	26
3.2.1. Zwrot kosztów wezwanym na badanie	27
3.2.2. Środki odwoławcze	27
4. Działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz osób niepełnosprawnych	28
4.1. Katalog zadań	29
4.2. Rehabilitacja lecznicza	29
4.3. Obsługa klientów niepełnosprawnych	30
4.4. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych	31
4.5. Upowszechnianie wiedzy dotyczącej praw osób niepełnosprawnych	32
5. Uprawnienia pracownicze osób niepełnosprawnych	34
5.1. Dodatkowe uprawnienia	35
5.2. Czas pracy	35
5.3. Przerwy w pracy	36
5.4. Prawo do dodatkowego urlopu	36

5.5.	Turnus rehabilitacyjny	37
5.6.	Zwolnienie od pracy na badania	37
5.7.	Wydzielenie lub zorganizowanie stanowiska pracy	38
5.8.	Zatrudnienie u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej (na otwartym rynku pracy)	38
5.9.	Racjonalne usprawnienia	39
6.	Dane adresowe oddziałów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	40
7.	Wsparcie osób niepełnosprawnych ze środków PFRON	44
7.1.	Pomoc ze środków PFRON	45
7.2.	Przegląd zadań realizowanych przez PFRON	46
7.3.	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	48
7.3.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	48
7.3.2.	Warunki	49
7.3.3.	Procedura	50
7.4.	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	51
7.4.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	51
7.4.2.	Warunki	52
7.4.3.	Procedura	52
7.5.	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	53
7.5.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	53
7.5.2.	Warunki	54
7.5.3.	Procedura	54
7.6.	Dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd”	55
7.6.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	55
7.6.2.	Warunki uczestniczenia w programie „Aktywny samorząd”	56
7.6.3.	Procedura	58
7.7.	Dofinansowanie usług tłumacza migowego	59
7.7.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	59
7.7.2.	Warunki	59
7.7.3.	Procedura	59
7.8.	Dofinansowanie do szkoleń języka migowego	60
7.8.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	60
7.8.2.	Warunki	60
7.8.3.	Procedura	61
7.9.	Dofinansowanie różnego typu projektów na rzecz osób niepełnosprawnych i ich otoczenia realizowanych przez organizacje pozarządowe	61
7.9.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	61
7.9.2.	Warunki	61
7.9.3.	Procedura	62

7.10.	Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej	63
7.10.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	63
7.10.2.	Warunki.....	63
7.10.3.	Procedura.....	64
7.11.	Refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących.....	64
7.11.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	64
7.11.2.	Warunki.....	65
7.11.3.	Procedura.....	65
7.12.	Program „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami”.....	65
7.12.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	65
7.12.2.	Warunki.....	66
7.12.3.	Procedura.....	66
7.13.	Dofinansowanie w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”.....	66
7.13.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	66
7.13.2.	Warunki.....	68
7.13.3.	Procedura.....	68
7.14.	Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą	69
7.14.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia)	69
7.14.2.	Warunki.....	69
7.14.3.	Procedura.....	70
7.15.	Dotacja przyznawana osobie niepełnosprawnej na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	70
7.15.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	70
7.15.2.	Warunki.....	71
7.15.3.	Procedura.....	71
7.16.	Dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej albo prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego	72
7.16.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	72
7.16.2.	Warunki.....	72
7.16.3.	Procedura.....	72
7.17.	Dofinansowanie do wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych (otwarty i chroniony rynek pracy)	73
7.17.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	73
7.17.2.	Warunki.....	74
7.17.3.	Procedura.....	75
7.18.	Zwrot pracodawcom kosztów przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych.....	75
7.18.1.	Rodzaj pomocy (wsparcia).....	75
7.18.2.	Warunki.....	76
7.18.3.	Procedura.....	76
7.19.	Zwrot pracodawcom kosztów wyposażenia stanowisk pracy.....	77

7.19.1. Rodzaj pomocy (wsparcia).....	77
7.19.2. Warunki.....	78
7.19.3. Procedura.....	78
7.20. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających niepełnosprawnemu w pracy	79
7.20.1. Rodzaj pomocy (wsparcia).....	79
7.20.2. Warunki.....	80
7.20.3. Procedura.....	80
7.21. Refundacja kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych	80
7.21.1. Rodzaj pomocy (wsparcia).....	80
7.21.2. Warunki.....	81
7.21.3. Procedura.....	81
7.22. Zwrot pracodawcom chronionego rynku pracy dodatkowych kosztów.....	81
7.22.1. Rodzaj pomocy (wsparcia).....	81
7.22.2. Warunki.....	82
7.22.3. Procedura.....	82
7.23. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej	82
7.23.1. Rodzaj pomocy (wsparcia).....	82
7.23.2. Warunki.....	84
7.23.3. Procedura.....	84
8. Dane adresowe PFRON.....	86

Wstęp

Informator powstał z inicjatywy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) przy współpracy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Zebrano w nim najważniejsze informacje przydatne osobom niepełnosprawnym, dotyczące m.in. zasad przyznawania rent, orzecznictwa lekarskiego, rehabilitacji leczniczej prowadzonej przez ZUS oraz uprawnień pracowniczych.

W *Informatorze* wyjaśniono także, na jaką pomoc z PFRON mogą liczyć osoby niepełnosprawne oraz pracodawcy zatrudniający niepełnosprawnych pracowników. Omówiono również zasady ubiegania się o takie wsparcie, warunki jego udzielenia i niezbędne dokumenty.

Mamy nadzieję, że publikacja będzie praktycznym przewodnikiem dla wszystkich osób zainteresowanych poruszoną w niej problematyką.

1. Renta z tytułu niezdolności do pracy

1.1. Warunki nabycia prawa do renty

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie, która spełnia łącznie następujące warunki:

- jest niezdolna do pracy,
- ma wymagany – odpowiednio do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy – okres składkowy i nieskładkowy (patrz: strona 9),
- niezdolność do pracy powstała w określonych ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹ okresach składkowych lub nieskładkowych albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów (patrz: strona 10).

Od obowiązku spełnienia dwóch ostatnich warunków są wyjątki omówione na stronach 9 i 10.

1.2. Pojęcie niezdolności do pracy

Niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu.

Niezdolność do pracy może być częściowa albo całkowita.

- **Częściowo niezdolną do pracy** jest osoba, która utraciła w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.
- **Całkowicie niezdolną do pracy** jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.

Stwierdzenie naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych stanowi podstawę do orzeczenia **niezdolności do samodzielnej egzystencji**.

Niezdolność do pracy jest orzekana na okres nie dłuższy niż 5 lat. Jeżeli jednak według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu, to jest ona orzekana na okres dłuższy.

¹ Tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 748 z późn. zm.

WAŻNE

Postępowanie w sprawie orzeczenia niezdolności do pracy jest dwuinstancyjne. W I instancji orzeka lekarz orzecznik ZUS, natomiast w II instancji – komisja lekarska ZUS. Osobie zainteresowanej przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej Zakładu w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia lekarza orzecznika.

1.3. Rodzaje renty z tytułu niezdolności do pracy

Renta z tytułu niezdolności do pracy może być przyznana na stałe lub na określony czas.

- **Renta stała** przysługuje osobie, której niezdolność do pracy została uznana przez lekarza orzecznika ZUS lub komisję lekarską ZUS za trwałą.
- **Renta okresowa** przysługuje osobie, której niezdolność do pracy została uznana przez lekarza orzecznika ZUS lub komisję lekarską ZUS za okresową, czyli mającą charakter czasowy.

Renta okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji ZUS. Nie ogranicza to uprawnień osoby niezdolnej do pracy do zgłoszenia wniosku o przeprowadzenie ponownego badania w celu zmiany stopnia niezdolności do pracy.

1.4. Staż uprawniający do renty

Okres składkowy i nieskładkowy wymagany do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy, czyli staż, uzależniony jest od wieku, w którym powstała niezdolność do pracy. Wynosi od 1 roku – jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat – aż do 5 lat – gdy niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okresy składkowe to m.in. okresy zatrudnienia (np. na podstawie umowy o pracę) albo samodzielnego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (np. od prowadzonej działalności gospodarczej).

Okresy nieskładkowe to okresy braku aktywności zawodowej i przerwy w opłacaniu składek na ubezpieczenia, które uwzględnia się przy ustalaniu prawa do renty (np. okres studiów lub pobierania zasiłku chorobowego czy świadczenia rehabilitacyjnego).

Staż wymagany do przyznania renty

Okresy składkowe i nieskładkowe	Powstanie niezdolności do pracy
1 rok	przed ukończeniem 20 lat
2 lata	w wieku powyżej 20 do 22 lat
3 lata	w wieku powyżej 22 do 25 lat
4 lata	w wieku powyżej 25 do 30 lat
5 lat	w wieku powyżej 30 lat

WAŻNE

Warunek posiadania okresu składkowego i nieskładkowego nie jest wymagany do przyznania renty, gdy niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy.

Osoby, u których niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 lat, muszą spełniać dodatkowy warunek – wymagany 5-letni okres składkowy i nieskładkowy musi przypadać w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem zgłoszenia wniosku o rentę lub dniem powstania niezdolności do pracy. Od tej zasady jest jednak wyjątek. Dotyczy on osób całkowicie niezdolnych do pracy, które udowodniły okres składkowy wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiet i 30 lat dla mężczyzn. Takie osoby otrzymają rentę bez względu na to, czy posiadają 5-letni okres składkowy i nieskładkowy w ciągu ostatniego dziesięciolecia. Przy ustalaniu co najmniej 25-letniego albo 30-letniego stażu uwzględnia się wyłącznie okresy składkowe.

Warunek wymaganego (ze względu na wiek) okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony, mimo że ubezpieczony tego okresu nie osiągnął, jeśli został on zgłoszony do ubezpieczenia:

- przed ukończeniem 18 lat albo
- w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał – bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy – okresy składkowe i nieskładkowe.

Warunkiem nabycia prawa do renty jest również powstanie niezdolności do pracy w wymienionym w przepisach okresie składkowym lub nieskładkowym (m.in. ubezpieczenia, pobierania zasiłku macierzyńskiego, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłków chorobowego czy opiekuńczego) albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od zakończenia wymienionych okresów składkowych lub nieskładkowych.

WAŻNE

Warunek powstania niezdolności do pracy we wskazanych okresach nie jest wymagany w przypadku orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy i udowodnienia okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

1.5. Powstanie i ustanie prawa do renty

Prawo do renty powstaje z dniem spełnienia wszystkich wymaganych warunków, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wnioski o to świadczenie.

W przypadku pobierania zasiłku chorobowego, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy lub świadczenia rehabilitacyjnego prawo do renty można nabyć dopiero z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy lub świadczenia rehabilitacyjnego.

Prawo do renty ustaje:

- gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do jej uzyskania, np. gdy ustąpi niezdolność do pracy,
- z upływem okresu, na jaki została ona przyznana,
- z dniem, od którego z urzędu została przyznana emerytura,
- ze śmiercią osoby uprawnionej.

Prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, jest przywracane, jeżeli dana osoba ponownie stanie się niezdolna do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty.

1.6. Wysokość renty

Wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy zależy od:

- wymiaru udowodnionych okresów składkowych i nieskładkowych,
- wysokości zarobków wskazanych do obliczenia podstawy wymiaru renty,
- kwoty bazowej obowiązującej w dniu nabycia prawa do renty,
- stopnia orzeczonej niezdolności do pracy.

Jeżeli podstawy wymiaru renty (przeciętnej podstawy wymiaru składek) nie można ustalić, ZUS przyznaje rentę z tytułu niezdolności do pracy w wysokości najniższego świadczenia.

Od 1 marca 2016 r. najniższa renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wynosi 882,56 zł, a najniższa renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy – 676,75 zł.

1.7. Zawieszenie i zmniejszenie renty

Prawo do renty ulega zawieszeniu albo świadczenie to jest zmniejszane, jeśli rencista osiąga dodatkowy przychód z tytułu:

- zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności (w tym także za granicą, chyba że umowy międzynarodowe w dziedzinie ubezpieczeń społecznych stanowią inaczej),
- pobierania zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, wyrównawczego, świadczeń rehabilitacyjnego i wyrównawczego, dodatku wyrównawczego, a także wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy.

Za przychód emerytów prowadzących pozarolniczą działalność uważa się przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Przychodem jest również wynagrodzenie otrzymywane na stanowisku sędziego lub prokuratora, a także uposażenie pobierane przez będących w stanie spoczynku sędziego lub prokuratora.

Na zawieszenie prawa do renty i zmniejszenie jej wysokości nie wpływa przychód osiągnięty z tytułu umowy nieobjętej obowiązkiem ubezpieczeń

społecznych (na przykład z umowy o dzieło zawartej z osobą niebędącą jednocześnie pracodawcą rencisty i niedotyczącej pracy na rzecz tego pracodawcy).

Jeżeli rencista osiąga przychód:

- nieprzekraczający 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ogłaszanego przez prezesa GUS – renta wypłacana jest w pełnej wysokości,
- przekraczający 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, nie wyższy jednak niż 130% tego wynagrodzenia – renta jest odpowiednio zmniejszana,
- przekraczający 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – wypłata renty jest w całości zawieszana.

Rencista jest zobowiązany zawiadomić ZUS o podjęciu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu.

WAŻNE

Limity zarobkowe, których przekroczenie powoduje zawieszenie albo zmniejszenie renty, można znaleźć na stronie internetowej www.zus.pl.

1.8. Tryb postępowania o przyznanie renty

Aby otrzymać rentę, osoba zainteresowana (lub jej pełnomocnik, czyli osoba upoważniona) musi złożyć wniosek. Można to zrobić bezpośrednio w jednostce Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwej ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy (na piśmie lub ustnie do protokołu). Jeśli wniosek zostanie złożony w innej jednostce ZUS, przekaże go ona do właściwej. Wniosek można też złożyć za pośrednictwem przedsiębiorcy uprawnionego do wykonywania działalności pocztowej w obrocie krajowym lub zagranicznym (np. Poczty Polskiej S.A., firmy kurierskiej) lub za pośrednictwem płatnika składek (np. pracodawcy) albo w polskim urzędzie konsularnym.

Wniosek może być też zgłoszony w formie elektronicznej przez Platformę Usług Elektronicznych ZUS. Jest to możliwe w przypadku posiadania podpisu elektronicznego (kwalifikowanego certyfikatu lub profilu zaufanego elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej).

Do wniosku o przyznanie renty należy dołączyć:

- zaświadczenie o stanie zdrowia (formularz ZUS N-9) wypełnione przez lekarza prowadzącego leczenie osoby ubiegającej się o świadczenie,
 - wywiad zawodowy (formularz ZUS N-10) – ankietę wypełnioną przez płatnika składek, jeżeli osoba występująca o rentę jest zatrudniona,
 - kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych (druk ZUS Rp-6) lub formularz unijny E 207 PL w przypadku osób posiadających okresy ubezpieczenia zarówno w Polsce, jak i w innych państwach członkowskich UE/EFTA,
 - dokumenty potwierdzające okresy składkowe i nieskładkowe (np. świadectwa pracy, legitymacje ubezpieczeniowe),
 - zaświadczenia pracodawcy o wysokości osiąganego wynagrodzenia (druk ZUS Rp-7, legitymację ubezpieczeniową zawierającą odpowiednie wpisy bądź inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia),
 - kartę wypadku w drodze do pracy lub z pracy, jeśli zgłaszany jest wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy.
-

WAŻNE

Druki wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy są w każdej jednostce ZUS i na stronie internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych www.zus.pl.

Wniosek o rentę może być wycofany przez wnioskodawcę, jednak nie później niż do dnia uprawomocnienia się decyzji w sprawie renty (czyli w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji). Prośba o wycofanie wniosku jest skuteczna tylko wówczas, gdy została złożona na piśmie lub ustnie do protokołu w ZUS.

Przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy następuje w formie decyzji oddziału ZUS właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie. ZUS ma obowiązek wydać decyzję w sprawie renty w ciągu 30 dni od daty wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do jej wydania.

Od decyzji ZUS przysługuje odwołanie – za pośrednictwem oddziału ZUS, który ją wydał – do sądu okręgowego: sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Odwołanie składa się na piśmie lub ustnie do protokołu w ZUS w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Postępowanie odwoławcze przed sądem okręgowym jest wolne od opłat.

1.9. Wypłata renty

Rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłaca się za poszczególne miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności świadczenia.

Renta może być przekazywana osobie uprawnionej za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń albo – na wniosek tej osoby – na jej rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

Osobie uprawnionej mieszkającej za granicą renta może być wypłacana na jej rachunek bankowy w Polsce lub do rąk wskazanej osoby mieszkającej w Polsce.

1.10. O czym osoby pobierające rentę powinny powiadomić ZUS

Osoba pobierająca rentę z tytułu niezdolności do pracy musi powiadomić oddział ZUS, który wypłaca jej świadczenie, o:

- osiągnięciu przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności – w tym o przychodzie osiąganym za granicą, a także o jego wysokości,
- łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym – w terminie do końca lutego następnego roku (aby sprawdzić, jakie rozliczenie jest korzystniejsze: roczne czy miesięczne, należy podać przychody osiągnięte w poszczególnych miesiącach roku),
- zgłoszeniu wniosku o emeryturę lub rentę do innego organu rentowego,

- zmianie miejsca zamieszkania, numeru rachunku w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej,
- innych okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do świadczeń np. o pobycie w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub pielęgnacyjno-opiekuńczym (osobie, która przebywa w wymienionej placówce dodatek pielęgnacyjny nie przysługuje, chyba że przebywa ona poza tą placówką przez okres dłuższy niż 2 tygodnie w miesiącu).

2. Renta socialna

2.1. Komu przysługuje renta socjalna

Renta socjalna jest przyznawana i wypłacana przez właściwą jednostkę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej². W szczególnych przypadkach renta ta jest wypłacana także przez inne organy emerytalno-rentowe, np. Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

Renta socjalna przysługuje osobie, która jest:

- pełnoletnia oraz
- całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:
 - przed ukończeniem 18. roku życia albo
 - w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25. roku życia, albo
 - w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Osobą pełnoletnią jest osoba, która ukończyła 18 lat. Za osobę pełnoletnią uważa się również kobietę, która nie osiągnęła jeszcze 18. roku życia, ale zawarła związek małżeński po ukończeniu 16 lat.

Całkowitą niezdolność do pracy i przewidywany okres jej trwania ustala lekarz orzecznik ZUS lub komisja lekarska ZUS. Za całkowicie niezdolną do pracy uważa się osobę, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Przy ocenie prawa do renty nie jest istotne, kiedy powstała całkowita niezdolność do pracy, lecz to, aby niezdolność ta była skutkiem naruszenia sprawności organizmu powstałego w wymienionych wyżej okresach.

WAŻNE

Renta może być przyznana na stałe – jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała, lub na wskazany okres – jeśli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat. Niezdolność do pracy może być orzeczona na okres dłuższy niż 5 lat, jeżeli według

² Tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r. poz. 982 z późn. zm.

wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu.

Przyznanie i pobieranie renty socjalnej nie jest uzależnione od spełnienia warunku przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Renta przysługuje m.in. osobom posiadającym obywatelstwo polskie, które przebywają czasowo za granicą (np. w celu nauki, u rodziny).

2.2. Kiedy nie przysługuje renta socjalna

Renta socjalna nie przysługuje osobie, która:

- ma ustalone prawo do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, renty strukturalnej, świadczenia przedemerytalnego, zasiłku przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,
- pobiera świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych,
- jest tymczasowo aresztowana albo odbywa karę pozbawienia wolności (z wyłączeniem osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego),
- ma ustalone prawo do renty rodzinnej (części renty) przez jednostkę ZUS lub przez inny organ emerytalno-rentowy (np. KRUS) w wysokości przekraczającej 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (od 1 marca 2016 r. najniższa renta z tytułu niezdolności do pracy wynosi 882,56 zł),
- jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym albo zależnym) nieruchomości rolnej, w rozumieniu Kodeksu cywilnego³, o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych lub – jako współwłaściciel – ma udział w takiej nieruchomości, który przekracza 5 ha przeliczeniowych.

ZUS może wypłacić 50% kwoty renty socjalnej osobie tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności samotnie gospodarującej, nieposiadającej innego przychodu i niemającej prawa do renty rodzinnej, która:

- jest właścicielem lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego),
- ma spółdzielcze prawo do lokalu,

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.).

- jest najemcą lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy czy innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowiącego własność Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych,
- oraz zobowiąże się pisemnie, że z kwoty tej będzie dokonywała opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a także potwierdzi, że w lokalu (domu jednorodzinny) nie przebywają inne osoby.

2.3. Wysokość renty

Renta socjalna wynosi 84% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Od 1 marca 2016 r. renta socjalna wynosi 741,35 zł ($84\% \times 882,56$ zł).

Gdy osoba ubiegająca się o rentę socjalną jest jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej, której wysokość nie przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, przysługuje jej prawo do obydwu tych świadczeń. **Łączna wysokość renty rodzinnej i renty socjalnej nie może przekraczać 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (od 1 marca 2016 r. jest to 1765,12 zł).**

Gdy łączna wysokość tych dwóch świadczeń przekracza 200% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, obniżana jest wysokość renty socjalnej. Kwota obniżonej renty socjalnej nie może być jednak niższa niż 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (od 1 marca 2016 r. wynosi ona 88,26 zł).

2.4. Zawieszenie prawa do renty

Prawo do renty socjalnej jest zawieszane w przypadku, gdy osoba uprawniona osiągnęła przychód w łącznej kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy,

ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Aktualny limit zarobkowy można znaleźć na stronie internetowej www.zus.pl.

Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym uzyskany został przychód. Chodzi o przychód:

- z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, np. z pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, prowadzenia pozarolniczej działalności,
- zaliczony do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych⁴, np. z tytułu wykonywania umowy zlecenia przez uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów, którzy nie ukończyli 26 lat życia, honoraria z tytułu działalności artystycznej lub twórczej (od tych przychodów nie są odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne, jednak podlegają one opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych),
- z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne,
- z tytułu pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, a także świadczeń rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego oraz dodatku wyrównawczego.

Prawo do renty socjalnej jest zawieszane również w przypadku osiągnięcia przychodów za granicą.

WAŻNE

Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy muszą niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do niej. Należy przedstawić pisemne zaświadczenie albo oświadczenie określające kwotę przychodu. Składający oświadczenie jest zobowiązany do zawarcia w nim klauzuli: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”.

⁴ Tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.

2.5. Postępowanie w sprawie przyznania renty

Renta socjalna jest przyznawana na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Wniosek może też złożyć inna osoba albo kierownik ośrodka pomocy społecznej, jeśli zgodzi się na to osoba ubiegająca się o rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy. Zgoda musi być wyrażona na piśmie lub ustnie do protokołu. Wniosek o rentę może zgłosić także opiekun faktyczny, np. pełnoletnie rodzeństwo – pod warunkiem złożenia oświadczenia o sprawowaniu faktycznej opieki nad osobą ubiegającą się o rentę socjalną, potwierdzonego przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta albo inną osobę upoważnioną.

Wniosek o rentę socjalną zgłasza się bezpośrednio w jednostce terenowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwej ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu wnioskodawcy (na piśmie lub ustnie do protokołu) albo za pośrednictwem przedsiębiorcy uprawnionego do wykonywania działalności pocztowej w obrocie krajowym lub zagranicznym (np. Poczty Polskiej S.A., firmy kurierskiej) lub w polskim urzędzie konsularnym. Jeżeli wniosek zostanie złożony w innej jednostce ZUS niż właściwa dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy, wówczas jest ona zobowiązana do przekazania wniosku jednostce właściwej.

ZUS, po stwierdzeniu, że osoba ubiegająca się o rentę socjalną udowodniła okoliczności niezbędne do przyznania prawa do tego świadczenia, kieruje ją na badanie przez lekarza orzecznika ZUS, aby wydał orzeczenie o niezdolności do pracy.

Od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej ZUS – w ciągu 14 dni od wydania tego orzeczenia. Orzeczenie lekarza orzecznika ZUS albo orzeczenie komisji lekarskiej ZUS stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie renty socjalnej.

WAŻNE

ZUS ma obowiązek wydać decyzję w sprawie renty socjalnej w ciągu 30 dni od daty wyjaśnienia ostatniej okoliczności w sprawie.

2.6. Sposób wypłaty renty

Rentę socjalną wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności.

Osoba uprawniona otrzymuje rentę za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń albo, po złożeniu wniosku, na swój rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

Opiekunowi prawnemu lub faktycznemu osoby uprawnionej do renty socjalnej świadczenie jest wypłacane za pośrednictwem osób prawnych prowadzących działalność w zakresie doręczania świadczeń. Opiekun prawny może też złożyć wniosek, by renta była przekazywana na jego rachunek w banku lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

2.7. O czym osoby pobierające rentę powinny powiadomić ZUS

Osoba pobierająca rentę socjalną (lub jej przedstawiciel ustawowy czy osoba sprawująca opiekę prawną albo faktyczną nad osobą uprawnioną do renty socjalnej) musi powiadomić jednostkę ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do tej renty i jej wysokość.

Chodzi m.in. o powiadomienie o:

- osiągnięciu dodatkowego przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej,
- pobycie w areszcie tymczasowym lub odbywaniu kary pozbawienia wolności,
- nabyciu lub objęciu w posiadanie samoistne albo zależne nieruchomości rolnej oraz o powierzchni użytków rolnych wyrażonej w ha przeliczeniowych,
- nabyciu prawa do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty rodzinnej – przyznanej przez ZUS lub inny organ emerytalno-rentowy, prawa do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia

rodzinnego, prawa do świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,

- pobieraniu świadczenia rentowego z instytucji zagranicznej,
- wyjeździe za granicę (renta socjalna nie przysługuje osobie, która mieszka i przebywa poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem pobytu czasowego za granicą),
- zmianie adresu zamieszkania, numeru rachunku w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

3. Orzecznictwo lekarskie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych

3.1. Zasady orzekania o niezdolności do pracy

Do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy m.in. orzekanie w celu ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń wypłacanych przez ZUS, do których prawo zależy od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji. Chodzi np. o rentę z tytułu niezdolności do pracy czy rentę socjalną.

Orzeczenia wydają:

- lekarz orzecznik ZUS – w I instancji,
- komisja lekarska ZUS – w II instancji.

Postępowanie orzecznicze rozpoczyna się na wniosek osoby występującej o świadczenie, np. o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Do wniosku – oprócz dokumentów uzasadniających prawo do świadczenia i jego wysokości – trzeba dołączyć:

- zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba ubiegająca się o świadczenie, wystawione nie wcześniej niż na miesiąc przed datą złożenia wniosku,
- wywiad zawodowy dotyczący charakteru i rodzaju pracy,
- dokumentację medyczną oraz inne dokumenty mające znaczenie dla wydania orzeczenia, kartę badania profilaktycznego, dokumentację rehabilitacji leczniczej lub zawodowej.

Lekarz orzecznik i komisja lekarska oceniają niezdolność do pracy, jej stopień, a także ustalają:

- datę powstania niezdolności do pracy,
- trwałość lub przewidywany okres trwania niezdolności do pracy,
- związek przyczynowy niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami,
- trwałość lub przewidywany okres niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- celowość przekwalifikowania zawodowego.

WAŻNE

Niezdolność do pracy ocenia lekarz orzecznik lub komisja lekarska, wydając orzeczenie.

Przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowań odzyskania zdolności do pracy lekarz orzecznik i komisja lekarska uwzględniają:

- stopień naruszenia sprawności organizmu i możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji,
- możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej oraz celowość przekwalifikowania zawodowego (biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne).

3.2. Badania, dokumentacja medyczna

Lekarz orzecznik i komisja lekarska wydają orzeczenie na podstawie dokumentacji dołączonej do wniosku oraz po przeprowadzeniu bezpośredniego badania stanu zdrowia. Jeżeli dokumentacja dołączona do wniosku jest wystarczająca do wydania orzeczenia, bezpośrednie badanie nie jest przeprowadzane.

Przed wydaniem orzeczenia lekarz orzecznik i komisja lekarska mogą poprosić o uzupełnienie dokumentacji dołączonej do wniosku, w szczególności o opinie lekarza konsultanta lub psychologa albo o wyniki badań dodatkowych lub obserwacji szpitalnej. Lekarz konsultant i psycholog wydają opinie na podstawie bezpośredniego badania stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie oraz analizy dokumentacji medycznej i zawodowej.

Oddział ZUS w wyznaczonym terminie kieruje osobę ubiegającą się o rentę na badanie przeprowadzane przez lekarza orzecznika, komisję lekarską, lekarza konsultanta, psychologa, na badania dodatkowe lub na obserwację szpitalną. W razie niestawienia się osoby skierowanej na badanie bez uzasadnionych przyczyn wzywa się ją na badanie w nowo wyznaczonym terminie. Dokonuje się tego za zwrotnym poświadczeniem odbioru, informując o skutkach niestawiennictwa (tj. o odstąpieniu od postępowania).

WAŻNE

Jeżeli stan zdrowia, stwierdzony w zaświadczeniu lekarskim, uniemożliwia osobiste zgłoszenie się na badanie, może ono być przeprowadzone, za zgodą osoby ubiegającej się o świadczenie, w miejscu jej pobytu.

3.2.1. Zwrot kosztów wezwanym na badanie

Osobom wezwanym na badanie przez lekarza orzecznika, komisję lekarską lub konsultanta ZUS, na badania dodatkowe lub obserwację szpitalną przysługuje zwrot kosztów przejazdu. **ZUS zwraca koszty przejazdu najtańszym środkiem komunikacji publicznej.**

3.2.2. Środki odwoławcze

Orzeczenie lekarza orzecznika nie jest ostateczne. Oznacza to, że można wnieść od niego sprzeciw do komisji lekarskiej w ciągu 14 dni od dnia jego doręczenia.

Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej. Komisja lekarska nie rozpatruje sprzeciwu wniesionego po terminie. W uzasadnionych przypadkach Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na wniosek osoby zainteresowanej, może przedłużyć termin na wniesienie sprzeciwu.

W terminie 14 dni od dnia wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika zarzut wadliwości orzeczenia może zgłosić prezes ZUS i sprawa zostaje wówczas przekazana do rozpatrzenia przez komisję lekarską. O zgłoszeniu zarzutu wadliwości orzeczenia ZUS niezwłocznie zawiadamia osobę zainteresowaną.

Orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej stanowi dla ZUS podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Od decyzji ZUS przysługuje odwołanie do sądu, np. od decyzji w sprawie renty z tytułu niezdolności do pracy składa się odwołanie do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (właściwego dla miejsca zamieszkania osoby odwołującej) – w ciągu miesiąca od dnia jej doręczenia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem jednostki ZUS, która wydała decyzję.

4. Działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz osób niepełnosprawnych

4.1. Katalog zadań

Z myślą o osobach niepełnosprawnych Zakład Ubezpieczeń Społecznych:

- zapewnia najwyższą jakość obsługi klientów niepełnosprawnych,
- usuwa bariery architektoniczne w obiektach Zakładu,
- upowszechnia wiedzę dotyczącą praw osób niepełnosprawnych,
- prowadzi rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej,
- podejmuje działania zwiększające zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Zakładzie,
- zachęca do odbywania staży zawodowych i praktyk studenckich w ZUS,
- dostosowuje stanowiska pracy do potrzeb pracowników z niepełnosprawnością.

4.2. Rehabilitacja lecznicza

Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje program rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej. Celem programu jest przywrócenie zdolności do pracy osobom, które w następstwie choroby, urazu lub wypadku są zagrożone długotrwałą niezdolnością do pracy lub są niezdolne do pracy, ale jednocześnie rokują odzyskanie tej zdolności po odbyciu rehabilitacji leczniczej.

Podstawą skierowania do ośrodka rehabilitacyjnego jest orzeczenie o potrzebie rehabilitacji, wydane przez lekarza orzecznika ZUS.

Orzeczenie może być wydane:

- na wniosek lekarza prowadzącego leczenie,
 - przy kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich,
 - przy ustalaniu uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego,
 - podczas orzekania o niezdolności do pracy dla celów rentowych.
-

Rehabilitacja lecznicza w ramach prewencji rentowej prowadzona jest w systemie stacjonarnym lub ambulatoryjnym.

Rehabilitacja w systemie stacjonarnym jest prowadzona dla schorzeń:

- narządu ruchu,
- układu krążenia,
- układu oddechowego,
- psychosomatycznych,
- onkologicznych – po leczeniu nowotworu gruczołu piersiowego,
- narządu głosu,

a w systemie ambulatoryjnym dla schorzeń narządu ruchu, układu krążenia, w tym monitorowanego telemedycznie.

Rehabilitacja lecznicza odbywa się na podstawie ustalonego indywidualnie programu, uwzględniającego schorzenie podstawowe oraz choroby współistniejące, i zawiera:

- kinezyterapię i fizykoterapię, czyli zabiegi z zakresu ciepłolecznictwa, krioterapii, magneto- i elektroterapii, leczenia ultradźwiękami, laseroterapii i różne formy masażu,
- rehabilitację psychologiczną, w tym m.in. psychoedukację i treningi relaksacyjne,
- edukację zdrowotną.

Rehabilitacja lecznicza w ośrodku rehabilitacyjnym trwa 24 dni.

W uzasadnionych przypadkach okres ten może być skrócony lub wydłużony.

WAŻNE

ZUS ponosi całkowity koszt rehabilitacji leczniczej łącznie z kosztami zakwaterowania i wyżywienia oraz przejazdu z miejsca zamieszkania do ośrodka rehabilitacyjnego i z powrotem najtańszym środkiem komunikacji publicznej.

4.3. Obsługa klientów niepełnosprawnych

Pracownicy ZUS są przygotowani do obsługi klientów z różnymi rodzajami niepełnosprawności. W każdej jednostce ZUS jest możliwość skorzystania z pomocy osoby przeszkolonej w posługiwaniu się językiem migowym.

Zakład zaprasza do korzystania ze swojej strony internetowej www.zus.pl, która sukcesywnie jest ulepszana w celu zharmonizowania jej z potrzebami osób niepełnosprawnych.

W większości jednostek organizacyjnych Zakładu funkcjonują dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych stanowiska obsługi klienta. Sukcesywnie są prowadzone prace nad adaptacją kolejnych stanowisk. Wykonywane są również modernizacje obiektów, usuwające bariery architektoniczne i dostosowujące budynki Zakładu do potrzeb osób niepełnosprawnych. ZUS ma na uwadze zarówno potrzeby swoich klientów, jak również niepełnosprawnych pracowników.

Bardzo przydatnym narzędziem w kontakcie z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, szczególnie dla osób niepełnosprawnych, jest Platforma Usług Elektronicznych (PUE). Utworzenie bezpłatnego konta na PUE umożliwia dostęp do wielu informacji bez konieczności wychodzenia z domu, a także daje możliwość zdalnego umówienia wizyty w ZUS na dogodną godzinę. Warto przyjrzeć się bliżej możliwościom, jakie daje Platforma Usług Elektronicznych, wchodząc na stronę www.zus.pl.

4.4. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Wspierając aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych:

- uczestniczy w targach i giełdach pracy dla osób niepełnosprawnych, na których przedstawiane są aktualne oferty pracy,
- zamieszcza w ogłoszeniach o naborze na wolne stanowiska pracy adnotację zachęcającą osoby niepełnosprawne do składania aplikacji,
- umożliwia osobom niepełnosprawnym zdobywanie doświadczenia zawodowego poprzez odbywanie praktyk studenckich oraz staży zawodowych w ZUS,
- stwarza niepełnosprawnym pracownikom optymalne środowisko pracy, uwzględniające ich potrzeby.

4.5. Upowszechnianie wiedzy dotyczącej praw osób niepełnosprawnych

Dla pracodawców małych i średnich przedsiębiorstw Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi szkolenia, których tematem są:

- przyczyny i konsekwencje wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- ochrona prawna pracowników po wypadku przy pracy lub w przypadku choroby zawodowej i związane z nią obowiązki pracodawcy,
- możliwości i ograniczenia zawodowe osób z niepełnosprawnością,
- prawo a osoby z niepełnosprawnością,
- organizacja stanowiska pracy dla pracownika, który stał się niepełnosprawny.

Ponadto Zakład upowszechnia różnego rodzaju materiały, broszury i ulotki z informacjami z zakresu bieżącej działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dotyczącej osób niepełnosprawnych.

Poprzez swoje oddziały terenowe Zakład współpracuje z lokalnymi organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, bierze udział w okolicznościowych imprezach, dniach otwartych, spotkaniach tematycznych. Uczestniczy też w wielu przedsięwzięciach, których celem jest upowszechnianie wiedzy o prawach i problemach osób z niepełnosprawnością.

Inicjatywą własną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są dni otwarte w ZUS dla osób niepełnosprawnych, organizowane od 2007 r. we wszystkich oddziałach, przy współpracy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji oraz lokalnych organizacji i instytucji. Celem tego przedsięwzięcia jest zapewnienie kompleksowej, profesjonalnej informacji osobom niepełnosprawnym, m.in. z zakresu ubezpieczeń społecznych, zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, praw pracowniczych oraz rehabilitacji leczniczej, społecznej i zawodowej. Podczas dni otwartych można uzyskać informacje dotyczące świadczeń z ubezpieczeń społecznych, orzecznictwa lekarskiego, zapoznać się z aktualnymi ofertami pracy w ZUS, a także zdobyć informacje o planowanych projektach oraz możliwości otrzymania dofinansowania z PFRON.

5. Uprawnienia pracownicze osób niepełnosprawnych

5.1. Dodatkowe uprawnienia

Dodatkowe uprawnienia pracownicze osób niepełnosprawnych zostały uregulowane w rozdziale 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁵, a także w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Omówione w tym rozdziale uprawnienia pracownicze przysługują osobie niepełnosprawnej od dnia, od którego została ona wliczona do stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych u danego pracodawcy. Osobę niepełnosprawną wlicza się do stanu zatrudnienia osób niepełnosprawnych, począwszy od dnia przedstawienia pracodawcy orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność.

5.2. Czas pracy

Zgodnie z obowiązującymi przepisami czas pracy osoby niepełnosprawnej nie może przekraczać 8 godzin na dobę i 40 godzin tygodniowo.

Natomiast osoby niepełnosprawne, zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, mogą pracować **do 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo.**

Osoba niepełnosprawna nie może być zatrudniona w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych.

Krótszy wymiar czasu pracy osoby zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie powoduje obniżenia przysługującego jej wynagrodzenia. Osobie, która otrzymywała wynagrodzenie w stałej miesięcznej stawce i przedstawiła orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przysługuje wynagrodzenie w dotychczasowej wysokości. Natomiast pracownikowi przechodzącemu na skrócony wymiar czasu pracy, którego wysokość wynagrodzenia jest określona w stawce godzinowej (odpowiadającej osobistemu zaszeregowaniu lub zaszeregowaniu wykonywanej pracy), należy stawkę wynagrodzenia zasadniczego odpowiednio podwyższyć

⁵ Dz.U. z 2011 r. nr 127, poz. 721 z późn. zm.

(w stosunku, w jakim pozostaje dotychczasowy wymiar jego czasu pracy do czasu skróconego).

WAŻNE

Wymienionych wyżej ograniczeń czasu pracy osób niepełnosprawnych nie stosuje się:

- do zatrudnionych przy pilnowaniu oraz
- gdy wyrazi na to zgodę, na wniosek zatrudnionego, lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub, w razie jego braku, lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą.

5.3. Przerwy w pracy

Na podstawie art. 134 Kodeksu pracy wszystkim pracownikom, których dobowy wymiar czasu pracy wynosi co najmniej 6 godzin, przysługuje prawo do przerwy w pracy trwającej co najmniej 15 minut. Osobie niepełnosprawnej – bez względu na dobowy wymiar czasu pracy – przysługuje ponadto prawo do dodatkowej przerwy w pracy w wymiarze 15 minut na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek. Czas obu wymienionych wyżej przerw jest wliczany do czasu pracy.

5.4. Prawo do dodatkowego urlopu

Osobie zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności przysługuje dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym. Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego osoba ta nabywa po przepracowaniu jednego roku po dniu zaliczenia jej do jednego z tych stopni niepełnosprawności.

Urlop dodatkowy nie przysługuje natomiast osobie uprawnionej do urlopu wypoczynkowego w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych lub do urlopu dodatkowego – w wymiarze 10 dni – na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli osoba niepełnosprawna jest uprawniona, na podstawie odrębnych przepisów, do urlopu dodatkowego w wymiarze niższym niż 10 dni roboczych, zamiast tego

urlopu przysługuje jej urlop dodatkowy z tytułu niepełnosprawności w wymiarze 10 dni.

5.5. Turnus rehabilitacyjny

Osoba zaliczona do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności ma także prawo do zwolnienia od pracy w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku.

Pracownik ubiegający się o udział w turnusie rehabilitacyjnym powinien uzyskać od lekarza sprawującego nad nim opiekę wniosek o skierowanie na taki turnus. We wniosku tym lekarz określa rodzaj turnusu oraz czas jego trwania. Pracownik powinien przedstawić skierowanie na turnus rehabilitacyjny w takim terminie, który umożliwi pracodawcy zapewnienie normalnego toku pracy w zakładzie pracy.

Podstawą wypłaty wynagrodzenia za czas zwolnienia od pracy w związku z pobytem na turnusie rehabilitacyjnym jest przedłożony pracodawcy dokument potwierdzający uczestnictwo w turnusie (najczęściej jest to faktura), wystawiony przez jego organizatora. Za czas omawianego zwolnienia od pracy pracownikom niepełnosprawnym przysługuje prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

W myśl ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych łączny wymiar urlopu dodatkowego i zwolnienia od pracy w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

5.6. Zwolnienie od pracy na badania

Pracownikowi niepełnosprawnemu z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje zwolnienie od pracy w celu:

- wykonania badań specjalistycznych,
- poddania się zabiegom leczniczym lub usprawniającym,

■ uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

Za czas zwolnienia od pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia obliczonego tak jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

5.7. Wydzielenie lub zorganizowanie stanowiska pracy

Osobie zatrudnionej, która w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utraciła zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, **pracodawca jest zobowiązany wydzielić lub zorganizować inne, odpowiednie stanowisko pracy z podstawowym zapleczem socjalnym**, nie później niż w okresie 3 miesięcy od daty zgłoszenia przez tę osobę gotowości przystąpienia do pracy. Zgłoszenie gotowości przystąpienia do pracy powinno nastąpić w ciągu miesiąca od dnia uznania tej osoby za niepełnosprawną.

Jeżeli wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było naruszenie przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przez pracownika z jego winy lub w wyniku jego nietrzeźwości, pracodawca jest zwolniony z wymienionych wyżej obowiązków.

5.8. Zatrudnienie u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej (na otwartym rynku pracy)

Orzeczenie znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia osoby niepełnosprawnej u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej. Jest

to możliwe pod warunkiem przystosowania przez tego pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej lub w przypadku zatrudnienia w formie telepracy.

Kontrolę w zakresie przystosowania stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej przeprowadza Państwowa Inspekcja Pracy.

5.9. Racjonalne usprawnienia

Pracodawca musi zapewnić niezbędne racjonalne usprawnienia dla osoby niepełnosprawnej:

- pozostającej z nim w stosunku pracy,
- uczestniczącej w procesie rekrutacji lub odbywającej szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie.

Niezbędne racjonalne usprawnienia polegają na przeprowadzeniu koniecznych w konkretnej sytuacji zmian lub dostosowań do szczególnych potrzeb (zgłoszonych pracodawcy) wynikających z niepełnosprawności danej osoby, o ile zrealizowanie takich zmian lub dostosowań nie skutkuje nałożeniem na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń.

Obciążenia, o których mowa powyżej, nie są nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków publicznych.

Niedokonanie niezbędnych racjonalnych usprawnień uważa się za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu (w rozumieniu art. 18^{3a} § 2–5 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy⁶).

⁶ Tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.

6. Dane adresowe oddziałów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Oddział ZUS w:	Adres
1	Białymstoku	15-404 Białystok ul. Młynowa 29
2	Bielsku-Białej	43-300 Bielsko-Biała ul. Krasińskiego 34 ul. Traugutta 2
3	Biłgoraju	23-400 Biłgoraj ul. Kościuszki 103
4	Bydgoszczy	85-224 Bydgoszcz ul. Świętej Trójcy 33 (adres do korespondencji) 85-124 Bydgoszcz ul. M. Konopnickiej 1A
5	Chorzowie	41-500 Chorzów ul. Dąbrowskiego 45
6	Chrzanowie	32-500 Chrzanów ul. Oświęcimska 14
7	Częstochowie	42-218 Częstochowa ul. Dąbrowskiego 43/45
8	Elblągu	82-300 Elbląg ul. Teatralna 4
9	Gdańsku	80-748 Gdańsk ul. Chmielna 27/33
10	Gorzowie Wielkopolskim	66-400 Gorzów Wielkopolski ul. Sikorskiego 42
11	Jaśle	38-200 Jasło ul. Rynek 18B
12	Kielcach	25-510 Kielce ul. Piotrkowska 27 25-620 Kielce ul. Kolberga 2A
13	Koszalinie	75-950 Koszalin ul. Juliana Fałata 30
14	Krakowie	31-080 Kraków ul. Pędzichów 27
15	Legnicy	59-220 Legnica ul. W. Grabskiego 26
16	Lublinie	20-601 Lublin ul. T. Zana 36, 38C

Wszelkie informacje udzielane są za pośrednictwem Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS

**(COT):
22 560 16 00**
z telefonów stacjonarnych i komórkowych
(koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym)

skype:
zus_centrum_obslugi_tel

e-mail:
cot@zus.pl

Lp.	Oddział ZUS w:	Adres	
17	Łodzi (I oddział)	90-431 Łódź ul. Zamenhofska 2	
18	Łodzi (II oddział)	98-220 Zduńska Wola ul. Kilińskiego 7/11	
19	Nowym Sączu	33-300 Nowy Sącz ul. Sienkiewicza 77	
20	Olsztynie	10-959 Olsztyn pl. Konsulatu Polskiego 4	
21	Opolu	45-701 Opole ul. Wrocławska 24	
22	Ostrowie Wielkopolskim	63-400 Ostrów Wielkopolski ul. Wysoka 1B	Wszelkie informacje udzielane są za pośrednictwem Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS (COT): 22 560 16 00 z telefonów stacjonarnych i komórkowych <i>(koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym)</i> skype: zus_centrum_obsługi_tel e-mail: cot@zus.pl
23	Pile	64-920 Piła ul. Dr. Drygasa 7	
24	Płocku	09-402 Płock al. S. Jachowicza 1	
25	Poznaniu (I oddział)	60-908 Poznań ul. Dąbrowskiego 12	
26	Poznaniu (II oddział)	61-361 Poznań ul. Starołęcka 31	
27	Radomiu	26-600 Radom ul. Czachowskiego 21A	
28	Rybniku	44-200 Rybnik ul. Reymonta 2	
29	Rzeszowie	35-075 Rzeszów al. Piłsudskiego 12	
30	Siedlcach	08-110 Siedlce ul. Browarna 12	
31	Słupsku	76-200 Słupsk pl. Zwycięstwa 8	
32	Sosnowcu	41-200 Sosnowiec ul. Partyzantów 1	
33	Szczecinie	70-530 Szczecin ul. Matejki 22 (adres do korespondencji) 70-769 Szczecin ul. Andre Citroena 2	

Lp.	Oddział ZUS w:	Adres	
34	Tarnowie	33-100 Tarnów ul. Kościuszki 32	
35	Tomaszowie Mazowieckim	97-200 Tomaszów Mazowiecki ul. Prezydenta I. Mościckiego 40/42	Wszelkie informacje udzielane są za pośrednictwem Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS (COT): 22 560 16 00 z telefonów stacjonarnych i komórkowych <i>(koszt połączenia według umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym)</i> skype: zus_centrum_obsługi_tel e-mail: cot@zus.pl
36	Toruniu	87-100 Toruń ul. Mickiewicza 33/39 ul. Mickiewicza 10/16	
37	Wałbrzychu	58-390 Wałbrzych ul. Kasztanowa 1	
38	Warszawie (I oddział)	00-917 Warszawa ul. Senatorska 6/8	
39	Warszawie (II oddział)	03-829 Warszawa ul. Podskarbińska 25	
40	Warszawie (III oddział)	00-701 Warszawa ul. Czerniakowska 16	
41	Wrocławiu	50-930 Wrocław ul. Pretficza 11	
42	Zabrzu	41-800 Zabrze ul. Szczęść Boże 18	
43	Zielonej Górze	65-426 Zielona Góra ul. Kupiecka 65	

7. Wsparcie osób niepełnosprawnych ze środków PFRON

7.1. Pomoc ze środków PFRON

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) finansuje działania służące aktywizacji zawodowej oraz integrację społeczną osób niepełnosprawnych (rehabilitację zawodową i społeczną). Zobowiązuje go do tego ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁷.

Pomoc ze środków PFRON otrzymują:

- pracodawcy,
- organizacje pozarządowe,
- samorządy (wojewódzkie i powiatowe),
- instytucje,
- osoby indywidualne.

W *Informatorze* przedstawiono przede wszystkim wsparcie skierowane do indywidualnych osób niepełnosprawnych oraz pracodawców zatrudniających niepełnosprawnych pracowników.

- Środki PFRON są przeznaczane jedynie na **wsparcie osób niepełnosprawnych i osób z ich bezpośredniego otoczenia**.
- W rozumieniu obowiązujących w Polsce przepisów **osoby niepełnosprawne** to osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. **Orzeczenie o niepełnosprawności** dotyczy dzieci i młodzieży do ukończenia 16. roku życia. W przypadku pozostałych osób orzeka się stopień niepełnosprawności – znaczny, umiarkowany lub lekki, w zależności od ich możliwości funkcjonalnych.

Orzeczenia o niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji wydawane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych traktowane są jak orzeczenia o stopniu niepełnosprawności według następującego klucza:

- orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

⁸ Tekst jednolity: Dz.U. z 2011 r. nr 127, poz. 721 z późn. zm.

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

WAŻNE

Przepisy, które określają wsparcie udzielane przez PFRON, w tym wszystkie opisane w *Informatorze* rodzaje pomocy, można znaleźć na stronie internetowej Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (BON): www.niepelnosprawni.gov.pl w zakładce „Prawo”.

Skróty użyte w *Informatorze* oznaczają:

- BON – Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
 - NGO – organizacje pozarządowe
 - PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie
 - PUP – powiatowy urząd pracy
 - UE – Unia Europejska
 - WTZ – warsztat terapii zajęciowej
 - ZAZ – zakład aktywności zawodowej
-

7.2. Przegląd zadań realizowanych przez PFRON

Wsparcie osób niepełnosprawnych w samodzielnym funkcjonowaniu (rehabilitacja społeczna)

Pomoc dla osób niepełnosprawnych:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych (podrozdział 7.3.),
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (podrozdział 7.4.),
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (podrozdział 7.5.),
- dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd” m.in. wsparcie w zakupie i utrzymaniu wózka o napędzie elektrycznym,

pomoc w uzyskaniu wyższego wykształcenia, dostosowania samochodu (podrozdział 7.6.),

- dofinansowanie usług tłumacza migowego (podrozdział 7.7.),
- dofinansowanie do szkoleń języka migowego (podrozdział 7.8.).

Pomoc dla NGO i innych podmiotów:

- dofinansowanie różnego typu projektów na rzecz osób niepełnosprawnych i ich otoczenia realizowanych przez organizacje pozarządowe – zlecanie zadań organizacjom pozarządowym i fundacjom w trybie art. 36 ustawy o rehabilitacji (podrozdział 7.9.),
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej (podrozdział 7.10.),
- refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących (podrozdział 7.11.),
- program „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami” polegający na finansowaniu wkładów własnych organizacjom pozarządowym w projektach realizowanych ze środków UE (podrozdział 7.12.).

Pomoc dla powiatów, gmin, NGO:

- dofinansowanie w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”, m.in. likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy, tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych (podrozdział 7.13.).

Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych (rehabilitacja zawodowa)

Pomoc dla osób niepełnosprawnych:

- refundacja składek na ubezpieczenia społeczne osobom niepełnosprawnym prowadzącym działalność gospodarczą lub rolniczą, a także niepełnosprawnym rolnikom zobowiązanym do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika (podrozdział 7.14.),
- dotacja przyznawana osobie niepełnosprawnej na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (podrozdział 7.15.),
- dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej albo prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego (podrozdział 7.16.).

Pomoc dla pracodawcy:

- dofinansowanie do wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych – otwarty i chroniony rynek pracy (podrozdział 7.17.),

- zwrot pracodawcom kosztów przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych (podrozdział 7.18.),
- zwrot pracodawcom kosztów wyposażenia stanowisk pracy (podrozdział 7.19.),
- zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy (podrozdział 7.20.),
- refundacja kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych (podrozdział 7.21.),
- zwrot pracodawcom chronionego rynku pracy dodatkowych (wynikających z zatrudniania pracowników niepełnosprawnych) kosztów: budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych i administracyjnych (podrozdział 7.22.).

Pomoc dla NGO i innych podmiotów:

- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej (podrozdział 7.23.).

7.3. Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych

7.3.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Jej celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, m.in. przez nawiązywanie i poszerzanie kontaktów społecznych, rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Z tego powodu turnusy są rodzajem rehabilitacji społecznej.

Trzeba odróżnić turnus rehabilitacyjny od sanatorium. Pobyt w sanatorium to rodzaj rehabilitacji medycznej, dofinansowywanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Turnus rehabilitacyjny może być prowadzony przez podmiot, który jest wpisany do rejestru organizatorów turnusów rehabilitacyjnych prowadzonego przez wojewodę. Dotyczy to także ośrodka, w którym turnus jest realizowany.

WAŻNE

Aktualne informacje o ośrodkach i organizatorach turnusów rehabilitacyjnych posiadających wpisy do rejestrów wojewodów są pod adresem: empatia.mpips.gov.pl. Na tej stronie jest też centralna baza danych utworzona z 16 wojewódzkich rejestrów ośrodków i 16 wojewódzkich rejestrów organizatorów.

7.3.2. Warunki

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej:

- posiadającej skierowanie na turnus od lekarza prowadzącego,
- spełniającej kryterium dochodowe, to znaczy osiągającej przeciętny miesięczny dochód (w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczany za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku) nieprzekraczający kwoty:
 - 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę żyjącą we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

■ W niektórych rodzajach wsparcia jego otrzymanie lub wysokość jest uzależniona od spełniania tzw. **kryterium dochodowego**. Kryterium dochodowe jest to kwota przychodu na jednego członka rodziny, liczona według zasad opisanych w danym rodzaju wsparcia.

■ Użyte w *Informatorze* pojęcie **przeciętne wynagrodzenie** oznacza przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w formie komunikatu w Monitorze Polskim. Aktualną wysokość przeciętnego wynagrodzenia można znaleźć m.in. na stronie internetowej www.zus.pl.

Dofinansowanie:

- przysługuje tylko raz w roku,

- przekazywane jest bezpośrednio na rachunek bankowy organizatora turnusu,
- nie może być wyższe od faktycznego kosztu uczestnictwa w turnusie osoby niepełnosprawnej lub pobytu jej opiekuna,
- przysługuje tylko na ośrodek i organizatora posiadającego wpis do rejestru ośrodków prowadzonego przez wojewodę.

WAŻNE

Dofinansowanie pobytu opiekuna przysługuje osobie ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz osobie niepełnosprawnej do 16 lat.

Warunkiem otrzymania dofinansowania udziału opiekuna jest uzasadnienie konieczności jego pobytu we wniosku od lekarza. Opiekun musi mieć ukończone 18 lat (w przypadku członków najbliższej rodziny mieszkających wspólnie z osobą niepełnosprawną – 16 lat). Opiekun nie może być osobą niepełnosprawną wymagającą opieki.

Wysokość dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych

Wysokość	Osoba uprawniona
30% przeciętnego wynagrodzenia	dla osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub osoby niepełnosprawnej w wieku do 16. roku życia lub osoby niepełnosprawnej w wieku 16–24 lata uczącej się i niepracującej – bez względu na stopień niepełnosprawności
25% przeciętnego wynagrodzenia	dla osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności
20% przeciętnego wynagrodzenia	dla opiekuna osoby niepełnosprawnej
20% przeciętnego wynagrodzenia	dla osoby niepełnosprawnej zatrudnionej w zakładzie pracy chronionej, niezależnie od posiadanego stopnia niepełnosprawności

7.3.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie pobytu na turnusie należy złożyć do PCPR w miejscu zamieszkania. Do wniosku należy dołączyć:

- kopię aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności,
- skierowanie od lekarza prowadzącego.

PCPR rozpatruje wniosek w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletu dokumentów. Osoba niepełnosprawna w ciągu 30 dni od otrzymania powiadomienia o przyznaniu dofinansowania (nie później jednak niż na 21 dni przed rozpoczęciem turnusu) informuje PCPR o wyborze organizatora i ośrodka.

W przypadku gdy wybrany turnus nie spełnia wymaganych od organizatorów warunków, PCPR w terminie 7 dni zawiadamia osobę niepełnosprawną o konieczności zmiany ośrodka lub organizatora. Brak zmiany powoduje nieprzekazanie przyznanego dofinansowania.

7.4. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

7.4.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem dofinansowania jest pomoc finansowa przy zakupie sprzętów, przyrządów i urządzeń wspierających funkcjonowanie i rehabilitację osób niepełnosprawnych w ich miejscu zamieszkania.

Przedmioty ortopedyczne to przyrządy niezbędne do samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, np. protezy, kule, wózek inwalidzki.

Środki pomocnicze to przedmioty, które w znacznym stopniu ułatwiają funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w środowisku społecznym lub wręcz to umożliwiają, np. pomoce optyczne dla niedowidzących, aparaty słuchowe, cewniki.

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze są skatalogowane w załączniku do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2013 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie⁸. Określa on limity finansowania każdego przedmiotu w ramach NFZ,

⁸ Dz.U. z 2013 r. poz. 1565.

dlatego procentowe wskaźniki dofinansowań ze środków PFRON odnoszą się wprost do tych limitów.

Sprzęt rehabilitacyjny to urządzenia i sprzęty niezbędne do rehabilitacji w warunkach domowych, nieobjęte ubezpieczeniem zdrowotnym NFZ.

7.4.2. Warunki

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej:

- posiadającej zalecenie dotyczące zakupu sprzętu od lekarza prowadzącego,
- spełniającej kryterium dochodowe, to znaczy osiągającej przeciętny miesięczny dochód (w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczany za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku) nieprzekraczający kwoty:
 - 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym,
 - 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej.

Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego wynosi do 80% jego kosztu, nie więcej jednak niż wysokość pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ze środków PFRON wynosi:

- **do 100% udziału własnego** w wyznaczonym przez NFZ limicie ceny,
- **do 150% sumy kwoty limitu** wyznaczonego przez NFZ oraz wymaganego udziału własnego w zakupie tych przedmiotów, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

7.4.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze należy złożyć do PCPR w miejscu zamieszkania.

Do wniosku o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego należy dołączyć:

- kopię aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- aktualne zalecenie lekarskie dotyczące zakupu sprzętu rehabilitacyjnego,
- zaświadczenie o wysokości dochodów,
- dokument potwierdzający przewidywany koszt zakupu sprzętu (np. specyfikacja cenowa).

Natomiast przy wniosku o dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych załączniki są następujące:

- kopia aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- kopia zlecenia lekarskiego na sprzęt potwierdzona przez NFZ (zgoda na objęcie dofinansowaniem),
- zaświadczenie o wysokości dochodów,
- faktura zakupu lub inny dokument poświadczający zakup z wyodrębnionym udziałem własnym i udziałem NFZ.

7.5. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

7.5.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Wsparcie polega na dofinansowaniu likwidacji barier uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie:

- **architektonicznych**, czyli wszelkich utrudnień występujących w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym,
- **w komunikowaniu się**, czyli ograniczeń uniemożliwiających lub utrudniających osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji,
- **technicznych**, czyli przeszkód wynikających z braku zastosowania lub niedostosowania przedmiotów lub urządzeń odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności.

7.5.2. Warunki

Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych przysługuje osobie niepełnosprawnej mającej trudności w poruszaniu się potwierdzone orzeczeniem lub aktualnym zaświadczeniem lekarskim.

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych przysługuje osobie niepełnosprawnej napotykającej bariery w komunikowaniu się oraz bariery techniczne, potwierdzone orzeczeniem lub aktualnym zaświadczeniem lekarskim.

Wysokość dofinansowania wynosi do 95% kosztów, nie więcej jednak niż piętnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia. Pozostałe 5% pokrywa wnioskodawca (minimalny udział własny).

WAŻNE

- Dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych może być udzielone raz na 3 lata, a barier architektonicznych raz na rok.
- Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych przysługuje oddzielnie na każdy rodzaj zadania.

7.5.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie likwidacji barier należy złożyć do PCPR w miejscu zamieszkania. Do wniosku należy dołączyć kopię orzeczenia.

WAŻNE

W przypadku likwidacji barier architektonicznych, jeśli wnioskodawca nie jest właścicielem nieruchomości, niezbędna jest zgoda właściciela lokalu na wykonanie prac budowlanych/remontowych służących usunięciu tych barier.

Jeżeli przedmiotem dofinansowania jest np. budowa podjazdu do budynku mieszkalnego lub dobudowa windy, należy, w zależności od kwestii własności budynku lub ziemi:

- wystąpić do wydziału architektury urzędu gminy/dzielniczy o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- przedstawić zgodę właściciela gruntu na budowę podjazdu (gdy właścicielem jest gmina, należy uzyskać dzierżawę tego terenu),
- po uzyskaniu pozytywnej decyzji złożyć w tym samym urzędzie projekt architektoniczno-budowlany podjazdu,
- uzyskać pozwolenie na budowę.

WAŻNE

PCPR nie zwraca kosztów poniesionych w związku z pracami wykonanymi przed zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

7.6. Dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd”

7.6.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Program „Aktywny samorząd” (m.in. wsparcie w zakupie i utrzymaniu wózka o napędzie elektrycznym, pomoc w uzyskaniu wyższego wykształcenia, w dostosowaniu samochodu) jest skierowany przede wszystkim do indywidualnych osób niepełnosprawnych (moduł III programu dotyczy samorządów i organizacji pozarządowych). Jego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym oraz w dostępie do edukacji, rozumianym jako:

- przygotowanie osób z zaburzeniami ruchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych przez umożliwienie im włączenia się do społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie do aktywizacji społecznej i zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia przez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie aktywizacji zawodowej przez zastosowanie elementów wspierających zatrudnienie,
- poprawę szans w rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy przez podwyższanie kwalifikacji.

WAŻNE

W przypadku osób indywidualnych adresatami programu są osoby niepełnosprawne z orzeczonym stopniem niepełnosprawności oraz dzieci i młodzież z orzeczoną niepełnosprawnością. Każdy z modułów i obszarów programu ma szczegółowo określoną grupę adresatów.

7.6.2. Warunki uczestniczenia w programie „Aktywny samorząd”

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową

Obszar A – likwidacja bariery transportowej

Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności,
- wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej (czyli wiek od uzyskania pełnoletności do osiągnięcia wieku emerytalnego) lub zatrudnienie, dysfunkcja narządu ruchu.

Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- wiek aktywności zawodowej,
- dysfunkcja narządu ruchu.

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym

Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny stopień niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności,
- wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- dysfunkcja obu kończyn górnych lub narządu wzroku.

Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny stopień niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności,
- wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- dysfunkcja obu kończyn górnych lub narządu wzroku.

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się

Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny stopień niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności,
- wiek do lat 18 lub wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- dysfunkcje uniemożliwiające samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym.

Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka o napędzie elektrycznym

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny stopień niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności.

Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne

Warunki uczestnictwa w programie:

- stopień niepełnosprawności,
- wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- potwierdzona opinią eksperta PFRON stabilność procesu chorobowego,
- potwierdzone opinią eksperta PFRON rokowania uzyskania zdolności do pracy w wyniku wsparcia udzielonego w programie.

Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny

Warunki uczestnictwa w programie:

- stopień niepełnosprawności,
- wiek aktywności zawodowej lub zatrudnienie,
- potwierdzona opinią eksperta PFRON stabilność procesu chorobowego,

- potwierdzone opinią eksperta PFRON rokowania uzyskania zdolności do pracy w wyniku wsparcia udzielonego w programie.

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej przez zapewnienie opieki dla dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- aktywność zawodowa,
- pełnienie roli opiekuna prawnego dziecka.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym w zakresie: opłaty za naukę (czesne), dodatku na pokrycie kosztów kształcenia, dodatku na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego

Warunki uczestnictwa w programie:

- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- nauka w szkole wyższej, szkole policealnej, kolegium lub przewód doktorski otwarty poza studiami doktorskimi.

Moduł III – szkolenia kadr samorządów i organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności

7.6.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do PCPR w miejscu zamieszkania wnioskodawcy. Termin rozpoczęcia przyjmowania wniosków o dofinansowanie ustala samorząd powiatowy.

Termin zakończenia przyjmowania wniosków:

- dla modułu I – 30 sierpnia,
- dla modułu II – 30 marca dla wniosków dotyczących II semestru roku akademickiego i 10 października dla wniosków dotyczących semestru jesienno-kolejnego roku akademickiego.

Podane terminy dotyczą roku 2016. W roku 2017 prosimy o sprawdzenie informacji o terminach na www.pfron.org.pl

WAŻNE

Środki finansowe PFRON są przeznaczane jedynie na wsparcie osób niepełnosprawnych lub osób z ich bezpośredniego

otoczenia. W rozumieniu obowiązujących w Polsce przepisów osoby niepełnosprawne to osoby legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

7.7. Dofinansowanie usług tłumacza migowego

7.7.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem wsparcia jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego dla osób niepełnosprawnych wymagających jego pomocy, aby samodzielnie funkcjonować.

Wysokość dofinansowania za godzinę świadczenia usługi przez tłumacza języka migowego nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia.

7.7.2. Warunki

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej doświadczającej stale lub okresowo trudności w komunikowaniu się wynikających z niepełnosprawności.

7.7.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do PCPR w miejscu zamieszkania wnioskodawcy. Do wniosku należy dołączyć:

- kopię aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, aktualne zaświadczenie od lekarza specjalisty ze wskazaniem, że wnioskodawca wymaga pomocy tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika (tłumacz języka migowego służy pomocą osobom głuchym

posługującym się polskim językiem migowym – PJM lub systemem językowo-migowym – SJM, zaś tłumacz-przewodnik jest osobą wyszkoloną w zakresie specyficznych form porozumiewania się i poruszania z ludźmi głuchoniewidomymi),

- dokument potwierdzający wpis tłumacza do rejestru tłumaczy PJM, SJM, SKOGN (sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych).

7.8. Dofinansowanie do szkoleń języka migowego

7.8.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem wsparcia jest dofinansowanie do szkoleń języka migowego dla osób niepełnosprawnych doświadczających stale lub okresowo trudności w komunikowaniu się oraz osób z ich bezpośredniego otoczenia (np. członków rodziny).

WAŻNE

W przypadku uprawnionych osób niepełnosprawnych dofinansowanie wynosi do 95% kosztów szkolenia, dla pozostałych do 90% kosztów szkolenia.

7.8.2. Warunki

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej doświadczającej stale lub okresowo trudności w komunikowaniu się wynikających z niepełnosprawności oraz osobom z jej bezpośredniego otoczenia.

7.8.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do oddziału wojewódzkiego PFRON, zgodnie z miejscem zamieszkania wnioskodawcy.

7.9. Dofinansowanie różnego typu projektów na rzecz osób niepełnosprawnych i ich otoczenia realizowanych przez organizacje pozarządowe

7.9.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem pomocy jest współfinansowanie lub finansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych. Ze środków PFRON pokrywane są koszty:

- prowadzonej na terenie całego kraju ciągłej rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnego typu placówkach,
- aktywizacji zawodowej,
- organizacji szkoleń, warsztatów, imprez sportowych i kulturalnych,
- wydawania publikacji (czasopism, poradników),
- podnoszenia kwalifikacji personelu rehabilitacyjnego oraz rodziców dzieci niepełnosprawnych.

7.9.2. Warunki

O dofinansowanie projektów mogą ubiegać się organizacje pozarządowe, zwłaszcza fundacje i stowarzyszenia, które prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Profil organizacji musi być potwierdzony

w dokumentach składanych przede wszystkim do Krajowego Rejestru Sądowego i wynikać ze statutu organizacji.

Projekt, który organizacja chce objąć dofinansowaniem ze środków PFRON, musi być skierowany do środowiska lub otoczenia osób niepełnosprawnych i dotyczyć jednego z poniższych obszarów:

- wejścia osób niepełnosprawnych na otwarty rynek pracy,
- zwiększenia samodzielności osób niepełnosprawnych,
- wzrostu aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia,
- zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji i specjalistycznych usług,
- poprawy jakości funkcjonowania otoczenia osób niepełnosprawnych.

7.9.3. Procedura

Procedurę konkursową rozpoczyna podane do wiadomości publicznej ogłoszenie zawierające szczegółowe zasady aplikowania o środki, w tym datę rozpoczęcia i zakończenia składania wniosków, a przede wszystkim cel i zakres działań, które planuje się objąć wsparciem finansowym.

Ogłoszenie jest publikowane na witrynie PFRON: www.pfron.org.pl.

Następnie wnioskodawcom zostaje udostępniony generator wniosków, w który należy wprowadzić projekt oraz dane organizacji. Nad oceną projektów pracuje powołana w tym celu komisja konkursowa. Ostateczną decyzję o udzieleniu dofinansowania i jego wysokości podejmuje zarząd PFRON w oparciu o wyniki oceny komisji konkursowej.

WAŻNE

Lista organizacji, które korzystają z dofinansowania w ramach zadań zlecanych, jest dostępna na stronie internetowej Funduszu w zakładce „Zadania zlecane”. Szczegółowe pytania można kierować na adres e-mail: zadania_zlecane@pfron.org.pl.

O dofinansowanie ze środków PFRON mogą wystąpić podmioty, które nie posiadają:

- wymagalnych zobowiązań wobec PFRON,
 - zaległości w obowiązkowych wpłatach na PFRON,
 - wymagalnych zobowiązań wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Urzędu Skarbowego.
-

7.10. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej

7.10.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem wsparcia jest współfinansowanie (do 70%) kosztów utworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty.

Warsztaty mają stwarzać osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

WAŻNE

Aktualna baza działających w Polsce warsztatów terapii zajęciowej jest dostępna na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych: www.niepelnosprawni.gov.pl.

7.10.2. Warunki

Aby podmiot mógł utworzyć warsztat terapii zajęciowej, musi udokumentować potrzebę powołania warsztatu przez zgłoszenie co najmniej 20 kandydatów na uczestników, z określeniem stopni i rodzajów ich niepełnosprawności. Kandydatami mogą być osoby, które otrzymały w orzeczeniu wskazanie do objęcia rehabilitacją w warsztacie, lecz w ich powiecie nie ma możliwości jej realizacji (brak warsztatów lub brak miejsc w warsztatach).

Szczegółowe wymagania, jakie powinny spełniać podmioty ubiegające się o dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej, wraz z przepisami są dostępne na stronie internetowej Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych: www.niepelnosprawni.gov.pl.

7.10.3. Procedura

Podmiot zamierzający utworzyć warsztat składa do właściwego, ze względu na siedzibę warsztatu, PCPR wniosek o dofinansowanie kosztów utworzenia i działalności warsztatu ze środków PFRON. Do wniosku należy dołączyć projekt utworzenia warsztatu oraz statut jednostki zamierzającej go utworzyć. W projekcie wnioskodawca powinien zawrzeć m.in.:

- zgłoszenie co najmniej 20 kandydatów na uczestników warsztatu,
- plan działalności warsztatu określający metody pracy z uczestnikami warsztatu w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- zobowiązanie do opracowania indywidualnych programów rehabilitacji uczestników warsztatu,
- propozycje dotyczące obsady etatowej warsztatu, z wyszczególnieniem liczby stanowisk i wymaganych kwalifikacji pracowników,
- preliminarz kosztów utworzenia warsztatu i preliminarz rocznych kosztów działalności warsztatu.

Wniosek podlega merytorycznej i formalnej ocenie przez zespół utworzony przez starostę w PCPR. Na podstawie oceny zespołu powiat zawiera z jednostką zamierzającą utworzyć warsztat umowę określającą warunki i wysokość dofinansowania kosztów utworzenia i działalności warsztatu ze środków Funduszu. Wniosek wraz z umową jest dla PFRON podstawą udzielenia pomocy finansowej.

7.11. Refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących

7.11.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących polega na zwrocie faktycznie poniesionych kosztów wydania certyfikatu (finansowanie jednego certyfikatu nie może przekroczyć kwoty 630 zł).

Certyfikat jest niezbędny do potwierdzenia, że pies jest odpowiednio wyszkolony, aby pełnić rolę psa przewodnika osoby niewidomej lub niedowidzącej oraz psa asystenta osoby niepełnosprawnej ruchowo, który ułatwia jej aktywne uczestniczenie w życiu społecznym. Osoba niepełnosprawna może korzystać z pomocy oznakowanego psa asystującego, który uzyskał certyfikat, w miejscach użyteczności publicznej i środkach transportu.

7.11.2. Warunki

Refundację mogą otrzymać podmioty, które są uprawnione do wydawania certyfikatów potwierdzających status psa asystującego. Podmioty te znajdują się w rejestrze, do którego wpisów dokonuje Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Rejestr jest dostępny w formie elektronicznej w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

7.11.3. Procedura

Refundacja następuje po złożeniu wniosku przez podmiot uprawniony do wydawania certyfikatów do Prezesa Zarządu Funduszu. Wnioskodawca załącza oświadczenie o faktycznie poniesionych kosztach wydania certyfikatu. Wniosek o refundację może być złożony nie później niż w terminie 3 miesiące od dnia wydania certyfikatu. Środki przyznane na finansowanie są przekazywane w terminie 15 dni od dnia pozytywnej weryfikacji wniosku na rachunek bankowy wnioskodawcy.

7.12. Program „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami”

7.12.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem programu jest wsparcie organizacji pozarządowych przez sfinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach realizowanych ze środków UE (Regionalnych Programów Operacyjnych).

7.12.2. Warunki

W związku z tym, że środki unijne zasilają projekty organizacji składane w konkursach ogłaszanych przez urzędy marszałkowskie, warunki zostaną określone w procedurach konkursowych.

7.12.3. Procedura

Zarządy województw, które chcą przystąpić do programu „Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami”, muszą złożyć deklarację udziału w nim. Następnie składają oświadczenie o przyjęciu roli realizatora programu. Oświadczenie będzie stanowiło podstawę do zawarcia porozumienia. Organizacje pozarządowe przystąpią do programu, aplikując w konkursach ogłaszanych przez zarządy województw.

WAŻNE

Informacje dotyczące programów i zadań Funduszu są na bieżąco aktualizowane na stronie www.pfron.org.pl.

7.13. Dofinansowanie w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”

7.13.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Jest to program skierowany do różnych podmiotów – zarówno samorządów, jak i organizacji pozarządowych. Jego celem jest wsparcie finansowe działań podmiotów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub umożliwienie podjęcia tych działań.

W ramach programu PFRON dofinansowuje m.in.:

- likwidację barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy,
- tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych,
- likwidację barier transportowych,
- wymagany wkład własny w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych,
- tworzenie warsztatów terapii zajęciowej.

Powyższe rodzaje dofinansowań zostały podzielone na obszary od B do G i przypisane do konkretnych adresów programu.

Wysokość dofinansowań w 2016 roku	
Przedmiot	Kwota
na likwidację barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy	do 150 000,00 zł
na każde nowo utworzone stanowisko pracy w spółdzielni socjalnej osób prawnych, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy osoby niepełnosprawnej zatrudnionej na tym stanowisku	do 34 000,00 zł
na likwidację barier transportowych	■ 80 000,00 zł dla samochodów osobowych, które w wersji standardowej są samochodami dziewięciomiejscowymi, specjalnie przystosowanymi do przewozu osób na wózkach inwalidzkich■ 70 000,00 zł dla pozostałych samochodów osobowych, które w wersji standardowej są samochodami dziewięciomiejscowymi■ 250 000,00 zł dla autobusów
na każdą osobę niepełnosprawną, która będzie w sposób stały korzystała z rezultatów projektu, przy czym projekt musi dotyczyć co najmniej 30 osób niepełnosprawnych	do 9000,00 zł
na każde miejsce utworzone dla osoby niepełnosprawnej w warsztacie terapii zajęciowej	do 70% kosztów, nie więcej niż 14 000,00 zł

7.13.2. Warunki

Podmiotami, które mogą otrzymać pomoc finansową w ramach programu, są:

- powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy – w przypadku likwidacji barier,
- gminy, powiaty, organizacje pozarządowe – w przypadku tworzenia spółdzielni socjalnych osób prawnych,
- placówki służące rehabilitacji osób niepełnosprawnych prowadzone przez: organizacje pozarządowe, gminy lub powiaty oraz jednostki prowadzące warsztaty terapii zajęciowej – gdy likwidowane są bariery transportowe,
- gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe – w przypadku dofinansowania wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych,
- jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe – w przypadku tworzenia warsztatów terapii zajęciowej.

Powiaty mogą także otrzymać dodatkowe środki na realizację zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych (np. dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej osób niepełnosprawnych lub wkładu do spółdzielni socjalnej).

7.13.3. Procedura

Przystąpienie do programu rozpoczyna wniosek samorządu powiatowego do PFRON. Pozostali adresaci aplikują do samorządów powiatowych w ustalonych przez powiaty terminach. Wyjątek stanowi dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych. W tym przypadku adresaci programu mogą składać wnioski do 30 listopada 2016 roku. W kolejnych latach terminy składania aplikacji mogą ulec zmianie – prosimy każdorazowo o sprawdzenie terminu na www.pfron.org.pl.

WAŻNE

Ze względu na zróżnicowanie obszarów wsparcia, grup adresatów i wysokości dofinansowań konieczne jest szczegółowe zapoznanie się z dokumentami „Programu wyrównywania różnic między regionami III”. Są one dostępne na stronie www.pfron.org.pl.

7.14. Refundacja składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych prowadzących działalność gospodarczą lub rolniczą

7.14.1. Rodzaj pomocy (wparcia)

Refundacja obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne jest wsparciem osób niepełnosprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą lub rolniczą. Celem pomocy jest aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Wysokość dofinansowania wynosi:

- **100%** kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do **znacznego stopnia niepełnosprawności**,
- **60%** kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do **umiarkowanego stopnia niepełnosprawności**,
- **30%** kwoty obowiązkowych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – w przypadku osób zaliczonych do **lekkiego stopnia niepełnosprawności**.

7.14.2. Warunki

Refundacja składek jest zadaniem ustawowym PFRON i przysługuje samozatrudnionym osobom niepełnosprawnym, które spełnią formalne warunki otrzymania pomocy, m.in.:

- dokonają rejestracji w ewidencji prowadzonej przez PFRON,
- dostarczą wymagane przez Fundusz dokumenty,
- terminowo będą opłacać składki na ubezpieczenia społeczne.

Refundacja przysługuje do składek niefinansowanych ze środków publicznych, czyli tylko takich, które uiszcza osoba samozatrudniająca ze środków własnych.

7.14.3. Procedura

Dokumenty aplikacyjne składa się bezpośrednio do PFRON. Szczegółowe informacje o dokumentach, jakie należy złożyć w Funduszu, są dostępne na stronie internetowej Funduszu www.pfron.org.pl.

W razie wątpliwości dotyczących dofinansowań do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych oraz refundacji składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne można skorzystać z infolinii **PFRON – 801 233 554, 22 581 84 10**. Możliwy jest także kontakt e-mailowy: sod@pfron.org.pl.

7.15. Dotacja przyznawana osobie niepełnosprawnej na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej

7.15.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Celem wsparcia jest pomoc przedsiębiorczym osobom niepełnosprawnym w samozatrudnieniu przez przyznanie bezwrotnej pomocy finansowej na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Maksymalna wysokość pomocy nie może przekroczyć piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

7.15.2. Warunki

Dofinansowanie może zostać przyznane osobie niepełnosprawnej, która:

- zamierza założyć działalność gospodarczą,
- jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu,
- nie skorzystała wcześniej z pomocy finansowej ze środków publicznych na ten cel,
- zobowiąże się do prowadzenia działalności gospodarczej lub członkostwa w spółdzielni socjalnej nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesięcy.

7.15.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do powiatowego urzędu pracy zgodnie z miejscem zamieszkania wnioskodawcy. Druk wniosku oraz szczegółowe zasady udzielania pomocy określa każde starostwo powiatowe.

Przy rozpatrywaniu wniosku bierze się pod uwagę m.in.:

- przewidywane efekty ekonomiczne przedsięwzięcia, na które mają być przeznaczone środki,
- kalkulację wydatków na uruchomienie działalności w ramach wnioskowanych środków,
- uprawnienia i kwalifikacje wnioskodawcy,
- wysokość środków własnych wnioskodawcy.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku mogą odbyć się negocjacje warunków umowy i jej podpisanie. Umowa musi zawierać w szczególności zobowiązanie wnioskodawcy do przeznaczenia i rozliczenia otrzymanych środków w terminie określonym w umowie oraz zabezpieczenie zwrotu środków.

WAŻNE

Rejestracji działalności gospodarczej należy dokonać dopiero po przyznaniu dotacji na jej rozpoczęcie. Jeśli ta kolejność nie zostanie zachowana, wniosek o przyznanie środków finansowych PFRON nie zostanie rozpatrzony.

7.16. Dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej albo prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego

7.16.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Dofinansowanie do spłaty odsetek kredytu zaciągniętego na działalność gospodarczą ma wspierać samozatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Wysokość dofinansowania nie może przekraczać 50% kwoty oprocentowania kredytu bankowego.

7.16.2. Warunki

Dofinansowanie przysługuje osobie niepełnosprawnej:

- prowadzącej działalność gospodarczą lub rolniczą,
- niekorzystającej aktualnie z pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej,
- niekorzystającej z bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej albo prowadzącej tę działalność co najmniej przez 24 miesiące od dnia otrzymania pomocy na ten cel.

7.16.3. Procedura

Wniosek o dofinansowanie należy złożyć do powiatowego urzędu pracy.

7.17. Dofinansowanie do wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych (otwarty i chroniony rynek pracy)

7.17.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych jest wypłacanym co miesiąc wsparciem dla pracodawców, którzy zdecydują się przyjąć do pracy osoby z niepełnosprawnościami. Ma ono zachęcać do zatrudniania osób niepełnosprawnych, a także rekompensować podwyższone koszty zatrudnienia takich osób (związane m.in. z dłuższym wymiarem urlopu, krótszym czasem pracy). Wysokość dofinansowania jest uzależniona od stopnia i rodzaju niepełnosprawności pracownika, na którego jest ono wypłacane.

Dofinansowanie wynosi:

- **1800 zł** – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności;
- **1125 zł** – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
- **450 zł** – w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Kwoty te zwiększa się o 600 zł w przypadku osób niepełnosprawnych, u których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję, oraz niewidomych.

Podane kwoty odpowiadają dofinansowaniu do pełnego etatu.

W przypadku zatrudnienia na część etatu wysokość pomocy jest przeliczana proporcjonalnie.

WAŻNE

Informacje z zakresu dofinansowań do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych oraz refundacji składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne udzielane są w punkcie obsługi klienta w Biurze

PFRON przy al. Jana Pawła II 13 (od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00–16.00).

7.17.2. Warunki

Miesięczne dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych przysługuje pracodawcy zatrudniającemu:

- do 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy albo
- co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągającemu wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości co najmniej 6%.

Pracodawcy, u których zatrudnienie przekracza wspomniane 25 etatów, ale nie osiąga wskaźnika 6% zatrudnienia pracowników z niepełnosprawnościami, są zobowiązani do wpłat na PFRON. Oblicza się je jako iloczyn liczby pracowników odpowiadającej różnicy między zatrudnieniem zapewniającym osiągnięcie wskaźnika oraz 40,65% przeciętnego wynagrodzenia. W związku z tym u takich pracodawców zatrudnienie pracownika niepełnosprawnego odpowiednio zmniejsza wysokość kwoty odprowadzanej co miesiąc do PFRON.

Wysokość miesięcznego dofinansowania nie może przekroczyć kwoty 90% faktycznie i terminowo poniesionych miesięcznych kosztów płacy, a w przypadku pracodawcy wykonującego działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej – 75% tych kosztów. Przez koszty płacy należy rozumieć wynagrodzenie brutto oraz finansowane przez pracodawcę obowiązkowe składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe naliczone od tego wynagrodzenia oraz obowiązkowe składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

WAŻNE

Podstawowym warunkiem uzyskania pomocy jest zgłoszenie pracownika niepełnosprawnego do ewidencji zatrudnionych osób niepełnosprawnych prowadzonej przez PFRON.

Miesięczne dofinansowanie nie przysługuje do wynagrodzenia pracownika w części finansowanej ze środków publicznych. Nie przysługuje również na pracowników z orzeczoną umiarkowaną lub

lekkim stopniem niepełnosprawności, którzy mają ustalone prawo do emerytury.

7.17.3. Procedura

Dokumenty aplikacyjne składa się bezpośrednio do PFRON. Na stronie internetowej www.pfron.org.pl jest dostępny szczegółowy ich wykaz.

7.18. Zwrot pracodawcom kosztów przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych

7.18.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych jest pomocą udzielaną na wniosek pracodawców, którzy planują:

- **adaptację pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych** (chodzi w szczególności o zwrot kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności),
- **adaptację lub nabycie urządzeń** ułatwiających osobie niepełnosprawnej wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy,
- **zakup i autoryzację oprogramowania** na użytek pracowników niepełnosprawnych oraz urządzeń technologii wspomagających osoby niepełnosprawne lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności,

w związku z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych bezrobotnych lub poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu.

O wsparcie mogą ubiegać się również pracodawcy osób niepełnosprawnych pozostających w zatrudnieniu, jeżeli ich niepełnosprawność powstała w trakcie zatrudnienia u pracodawcy występującego o zwrot kosztów. Nie dotyczy to przypadków, gdy przyczyną powstania niepełnosprawności w okresie zatrudnienia u tego pracodawcy było zawinione przez niego lub przez pracownika naruszenie przepisów, w tym przepisów prawa pracy.

Maksymalna wysokość pomocy finansowej ze środków PFRON nie może przekraczać dwudziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde przystosowane stanowisko pracy osoby niepełnosprawnej.

7.18.2. Warunki

O zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych może się ubiegać pracodawca, który zobowiąże się do zatrudniania osoby niepełnosprawnej przez okres co najmniej 36 miesięcy. Przez zatrudnienie należy rozumieć umowę o pracę (nie umowę cywilnoprawną). W przypadku niedopełnienia tego warunku konieczny jest zwrot otrzymanej pomocy finansowej.

WAŻNE

Warunkiem zwrotu kosztów przystosowania stanowiska pracy jest uzyskanie pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy (PIP) o przystosowanym stanowisku pracy. PIP wydaje opinię na wniosek starosty.

7.18.3. Procedura

Wniosek o zwrot kosztów przystosowania stanowisk pracy składa się do starosty właściwego ze względu na:

- miejsce zarejestrowania osoby niepełnosprawnej jako bezrobotnej albo poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu – w przypadku, gdy zwrot kosztów dotyczy takiej osoby,
- miejsce zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, miejsce siedziby albo miejsce zamieszkania pracodawcy – w pozostałych przypadkach.

Zadanie to realizowane jest przez powiatowy urząd pracy.

W przypadku wniosków składanych przez pracodawcę będącego starostą wniosek składa się do wojewódzkich oddziałów PFRON.

Jeżeli wniosek po ocenie formalnej i merytorycznej zostanie pozytywnie zaopiniowany, następuje podpisanie umowy między pracodawcą a starostą. Jest ona podstawą przekazania środków publicznych pracodawcy.

WAŻNE

Wydatki poniesione przez pracodawcę na przystosowanie stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej przed podpisaniem umowy nie mogą zostać zrefundowane.

O zasadach dotyczących zwrotu kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych można też przeczytać na stronie www.niepelnosprawni.gov.pl oraz w serwisach internetowych starostów i urzędów pracy.

- Środki finansowe z PFRON są środkami publicznymi i muszą być wydatkowane według określonych procedur, co podlega kontroli.
- Zwykle przekazanie pomocy finansowej jest poprzedzone podpisaniem umowy zawierającej szczegóły wydatków. Dokonanie zakupów jest możliwe dopiero po dniu podpisania umowy, która jest gwarancją sfinansowania wydatków.

7.19. Zwrot pracodawcom kosztów wyposażenia stanowisk pracy

7.19.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Zwrot kosztów jest pomocą udzielaną na wniosek pracodawcy i obejmuje refundację kosztów zakupu lub wytworzenia wyposażenia stanowiska pracy w związku z zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej bezrobotnej

lub niezatrudnionej, poszukującej pracy. W odróżnieniu od zwrotu kosztów przystosowania stanowiska pracy jest to pomoc finansowa w zakupie narzędzi pracy, elementów stanowiska pracy (np. krzesła, biurka, lampki).

Maksymalna wysokość pomocy finansowej ze środków PFRON nie może przekraczać piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

7.19.2. Warunki

O refundację kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych może wystąpić pracodawca, który zobowiąże się do zatrudniania osoby niepełnosprawnej przez okres co najmniej 36 miesięcy. Przez zatrudnienie należy rozumieć umowę o pracę, a nie umowę cywilnoprawną. W przypadku niedopełnienia warunku związanego z okresem zatrudnienia pracodawca musi zwrócić otrzymane wsparcie finansowe.

Warunkiem refundacji przystosowania stanowiska pracy jest uzyskanie pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy (PIP) o przystosowanym stanowisku pracy. PIP wydaje opinię na wniosek starosty.

7.19.3. Procedura

Wniosek o refundację kosztów wyposażenia stanowisk pracy składa się do starosty właściwego ze względu na miejsce zarejestrowania osoby niepełnosprawnej jako bezrobotnej albo niezatrudnionej, poszukującej pracy. W zdecydowanej większości powiatów zadanie to realizuje powiatowy urząd pracy.

Jeżeli wniosek po ocenie formalnej i merytorycznej zostanie pozytywnie zaopiniowany, następuje podpisanie umowy między pracodawcą a starostą. Umowa jest podstawą przekazania środków publicznych na refundację.

Wydatki poniesione przez pracodawcę na wyposażenie stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej przed podpisaniem umowy nie mogą zostać zrefundowane.

Szczegóły dotyczące zasad zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych są wymienione na stronie internetowej: www.niepelnosprawni.gov.pl. Podają je również, wraz ze wzorami wniosków aplikacyjnych, starostowie i urzędy pracy w swoich serwisach internetowych.

7.20. Zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających niepełnosprawnemu w pracy

7.20.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy następuje na wniosek pracodawców, którzy zatrudniają osoby niepełnosprawne wymagające pomocy w zakresie:

- czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem,
- czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

Wysokość zwrotu miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy stanowi iloczyn kwoty najniższego wynagrodzenia i ilorazu liczby godzin w miesiącu przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi niepełnosprawnemu oraz miesięcznej liczby godzin pracy pracownika niepełnosprawnego w miesiącu. Liczba godzin przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi niepełnosprawnemu nie może przekraczać liczby godzin odpowiadającej 20% liczby godzin pracy pracownika w miesiącu.

Zwrot obejmuje również koszty szkolenia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy (do 100% kosztów szkolenia, nie więcej jednak niż równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia).

7.20.2. Warunki

O pomoc może ubiegać się pracodawca, który zatrudni pracowników pomagających w pracy zatrudnionym w jego przedsiębiorstwie osobom niepełnosprawnym oraz złoży odpowiedni wniosek.

7.20.3. Procedura

Wniosek o refundację kosztów zatrudnienia osoby pomagającej w pracy osobie niepełnosprawnej składa się do starosty właściwego ze względu na siedzibę pracodawcy. Zadanie to realizowane jest przez powiatowy urząd pracy.

7.21. Refundacja kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych

7.21.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Refundacja kosztów szkolenia jest pomocą udzielaną na wniosek pracodawcy, który sam zorganizuje szkolenie lub kupi je dla zatrudnionych pracowników niepełnosprawnych.

Koszty szkolenia mogą być zrefundowane ze środków PFRON do wysokości 70% tych kosztów, nie więcej jednak niż do wysokości dwukrotnego przeciętnego wynagrodzenia na jedną osobę. Refundacja nie może przekroczyć:

- 70% kosztów szkolenia kwalifikujących się do objęcia pomocą – w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorców,
- 60% kosztów szkolenia kwalifikujących się do objęcia pomocą – w odniesieniu do dużych przedsiębiorców.

7.21.2. Warunki

O pomoc może ubiegać się pracodawca, który sam zorganizuje szkolenie lub zakupi je dla zatrudnionych pracowników niepełnosprawnych oraz złoży odpowiedni wniosek.

7.21.3. Procedura

Wniosek o refundację kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych składa się do starosty właściwego ze względu na siedzibę pracodawcy. Zadanie to realizowane jest przez powiatowy urząd pracy.

Jeżeli wniosek po ocenie formalnej i merytorycznej zostanie pozytywnie zaopiniowany, następuje podpisanie umowy między pracodawcą a starostą.

Wydatki poniesione przez pracodawcę na szkolenie osoby niepełnosprawnej przed podpisaniem umowy nie zostaną zrefundowane.

7.22. Zwrot pracodawcom chronionego rynku pracy dodatkowych kosztów

7.22.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Zwrot pracodawcom chronionego rynku pracy dodatkowych (wynikających z zatrudniania pracowników niepełnosprawnych) kosztów następuje na wniosek pracodawcy, który je poniósł na zatrudnionego pracownika niepełnosprawnego. Chodzi o inne koszty niż koszty płacy, wykraczające (stanowiące różnicę) poza wydatki, jakie musiałby ponieść, zatrudniając pracownika, który nie jest niepełnosprawny. W związku z tym **refundacji może podlegać tylko kwota wydatków, których pracodawca nie poniósłby, zatrudniając osoby niebędące niepełnosprawnymi.**

Pracodawcy mogą uzyskać zwrot dodatkowych kosztów:

- budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu,
- transportowych,
- administracyjnych.

7.22.2. Warunki

Pomoc może otrzymać pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej pod warunkiem zatrudniania co najmniej 50% osób niepełnosprawnych.

Refundowane są tylko koszty poniesione od 1 stycznia roku, którego dotyczy wnioski, nie wcześniej jednak niż po dniu jego złożenia.

7.22.3. Procedura

Wniosek o refundację można składać w oddziałach PFRON do 30 listopada roku poprzedzającego rok, którego dotyczy będzie umowa. Podpisana umowa obejmuje koszty jednego roku kalendarzowego. Jeśli koszty ponoszone są przez kolejne lata, tzn. obejmują okres dłuższy niż rok, wnioski należy składać oddzielnie na każdy rok. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosków będą zawierane kolejne umowy dotyczące kosztów poniesionych w kolejnych latach kalendarzowych. Refundacja jest wypłacana w transzach kwartalnych.

7.23. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej

7.23.1. Rodzaj pomocy (wsparcia)

Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej mogą otrzymać podmioty, które planują utworzyć ZAZ, czyli gminy, powiaty, fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje

społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. W tworzonych zakładach aktywności zawodowej zatrudniane są osoby z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.

WAŻNE

Maksymalne dofinansowanie ze środków PFRON kosztów działania zakładów aktywności zawodowej wynosi 90% tych kosztów, a utworzenia ZAZ – 65% tych kosztów.

W ramach kosztów utworzenia ZAZ ze środków Funduszu można sfinansować:

- przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych pomieszczeń produkcyjnych służących świadczeniu usług, socjalnych i przeznaczonych na rehabilitację,
- zakup sprzętu rehabilitacyjnego,
- wyposażenie pomieszczeń socjalnych przeznaczonych na rehabilitację i pomieszczeń, w których jest prowadzona działalność wytwórcza lub usługowa, oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zakup maszyn, narzędzi i urządzeń niezbędnych do prowadzenia produkcji lub świadczenia usług,
- zakup surowców i materiałów potrzebnych do rozpoczęcia działalności wytwórczej lub usługowej,
- zakup lub wynajem środków transportu.

W ramach kosztów działalności ZAZ ze środków Funduszu mogą być finansowane:

- wynagrodzenia osób niepełnosprawnych z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności – do wysokości 100% minimalnego wynagrodzenia (proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy określonego w umowie o pracę),
- wynagrodzenia personelu zakładu,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne, odprawy emerytalne i pośmiertne oraz nagrody jubileuszowe,
- składki na ubezpieczenia społeczne finansowane przez pracownika i pracodawcę, składki na ubezpieczenie zdrowotne płacone przez pracownika oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Pracy należne od pracodawcy,
- materiały, energia, usługi materialne i niematerialne,
- transport i dowóz niepełnosprawnych pracowników,

- szkolenia osób niepełnosprawnych z orzeczoną znacznym lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności związane z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku pracy lub z prowadzoną działalnością wytwórczą lub usługową zakładu,
- szkolenia personelu zakładu,
- odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych lub wypłaty świadczeń urlopowych, dokonywane na podstawie odrębnych przepisów,
- wymiana zamortyzowanych maszyn, urządzeń i wyposażenia, niezbędnych do prowadzenia produkcji lub świadczenia usług,
- wymiana maszyn i urządzeń spowodowana zmianą profilu działalności zakładu czy wprowadzeniem ulepszeń technicznych lub technologicznych,
- inne wydatki niezbędne do realizacji rehabilitacji, obsługi i prowadzenia działalności wytwórczej lub usługowej.

7.23.2. Warunki

Pomoc mogą otrzymać podmioty, które planują utworzyć ZAZ, jeśli ich statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych oraz złożą odpowiednie wnioski i dokumenty.

Na witrynie internetowej PFRON: www.pfron.org.pl można znaleźć aktualizowane na bieżąco informacje dotyczące programów i zadań Funduszu.

7.23.3. Procedura

Wnioskodawca ubiegający się o otrzymanie pomocy finansowej ze środków PFRON składa wniosek na właściwym formularzu wraz z załącznikami do marszałka województwa (samorządy wojewódzkie mają własne druki wniosków). Kompletny wniosek przedkłada się do zaopiniowania przez starostę. W terminie 30 dni od otrzymania opinii starosty powiadamia się organizatora ZAZ o sposobie rozpatrzenia wniosku pod względem prawidłowości planowanych kosztów utworzenia i działania ZAZ, z uwzględnieniem wysokości środków PFRON w danym roku, liczby osób niepełnosprawnych z orzeczoną znacznym i umiarkowaną stopniem

niepełnosprawności zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, wkładu finansowego organizatora w kosztach utworzenia i działalności zakładu. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku w terminie 30 dni od dnia powiadomienia organizatora negocjuje się warunki umowy i wysokość dofinansowania ze środków Funduszu. Umowę zawiera się na okres posiadania przez dany zakład statusu ZAZ. Status taki nadaje marszałek województwa.

**W razie pytań dotyczących dofinansowań do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych oraz refundacji składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne warto skorzystać z infolinii:
801 233 554, 22 581 84 10
sod@pfron.org.pl**

8. Dane adresowe PFRON

Główne Biuro PFRON jest w Warszawie (al. Jana Pawła II 13, 00-828 Warszawa, tel. do centrali: 22 50 55 500). Jest siedzibą władz Funduszu i wydziałów merytorycznych realizujących różne zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Ponadto Fundusz ma 16 oddziałów wojewódzkich (patrz: tabela na stronie 88). Wszystkie oddziały PFRON pracują w stałych godzinach od 8.00 do 16.00 od poniedziałku do piątku.

WAŻNE

Fundusz prowadzi witrynę internetową www.pfron.org.pl, na której zamieszcza informacje skierowane do wszystkich zainteresowanych działalnością PFRON i korzystaniem z jego wsparcia.

Dane kontaktowe Biura PFRON w Warszawie

Rodzaj sprawy	Telefon/e-mail
centrala	22 50 55 500
dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych i refundacja składek	Infolinia: 0 801 233 554 lub 22 581 84 10 sod@pfron.org.pl
wpłaty obowiązkowe na PFRON	Infolinia: 22 50 55 699 ewidencja@pfron.org.pl lub epfron@pfron.org.pl
skargi i wnioski	22 50 55 213 interwencje@pfron.org.pl bezpośrednia obsługa interesantów: Biuro PFRON al. Jana Pawła II 13, piętro IX, pokój nr 912 (poniedziałek godz. 9.00–17.00, wtorek–piątek godz. 9.00–15.00)
wsparcie indywidualnych osób niepełnosprawnych, zadania PFRON	Infolinia: 22 50 55 670 (codziennie w godz. 9.00–15.30) infolinia@pfron.org.pl
zadania zlecane organizacjom i fundacjom	zadania_zlecane@pfron.org.pl
program „Aktywny samorząd”	as@pfron.org.pl
program „Wsparcie inicjatyw” (m.in. konkurs „Otwarte Drzwi”, konkurs plastyczny)	pwi@pfron.org.pl
pozostałe programy PFRON	programy@pfron.org.pl
redakcja „Kwartalnika Naukowego”	22 50 55 249, 22 50 55 281 kwartalnik@pfron.org.pl
redakcja „Biuletynu Informacji Publicznej”	bip@pfron.org.pl
rzecznik prasowy PFRON	rzecznik@pfron.org.pl

Dane adresowe oddziałów wojewódzkich PFRON

Oddział PFRON	Adres	E-mail	Telefon
Dolnośląski	ul. Szewska 6/7 50-053 Wrocław	wroclaw@pfron.org.pl	71 346 74 40
Kujawsko- -Pomorski	ul. Szosa Chełmińska 30 87-100 Toruń	torun@pfron.org.pl	56 681 44 00
Lubelski	ul. W. Kunickiego 59 20-422 Lublin	lublin@pfron.org.pl	81 466 76 00
Lubuski	ul. Dąbrowskiego 25A 65-021 Zielona Góra	zielonagora@pfron.org.pl	68 422 78 00
Łódzki	ul. Kilińskiego 169 90-353 Łódź	lodz@pfron.org.pl	42 205 01 00
Małopolski	ul. 29 Listopada 130 31-406 Kraków	krakow@pfron.org.pl	12 312 14 00
Mazowiecki	ul. Grójecka 19/25 02-021 Warszawa	warszawa@pfron.org.pl	22 311 83 12 22 311 83 13
Opolski	ul. Piastowska 17 45-081 Opole	opole@pfron.org.pl	77 887 20 00
Podkarpacki	ul. Rejtana 10 35-310 Rzeszów	rzeszow@pfron.org.pl	17 283 93 00
Podlaski	ul. Fabryczna 2 15-483 Białystok	bialystok@pfron.org.pl	85 733 87 00
Pomorski	ul. Grunwaldzka 184 80-309 Gdańsk	gdansk@pfron.org.pl	58 350 05 00
Śląski	pl. Grunwaldzki 8-10/8 40-950 Katowice	katowice@pfron.org.pl	32 493 21 00
Świętokrzyski	al. IX Wieków Kielc 3 25-955 Kielce	kielce@pfron.org.pl	41 230 97 00
Warmińsko- -Mazurski	ul. A. Mickiewicza 21/23 10-508 Olsztyn	olsztyn@pfron.org.pl	89 722 90 00
Wielkopolski	ul. Lindego 4 60-573 Poznań	poznan@pfron.org.pl	61 666 46 00
Zachodnio- pomorski	ul. Powstańców Wlkp. 33 70-110 Szczecin	szczecin@pfron.org.pl	91 350 97 00

Punkt obsługi klienta w Biurze PFRON przy al. Jana Pawła II 13, jest otwarty od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00–16.00. W punkcie są udzielane informacje z zakresu dofinansowań do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych oraz refundacji składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Zdjęcia na okładce:

(przód od lewej) © Photographee.eu – Fotolia.com, © kasto – Fotolia.com

(tył od lewej) © mezzotint_fotolia – Fotolia.com, © Monika Wisniewska – Fotolia.com

Skład i druk:

Poligrafia ZUS w Warszawie. Nakład 30 000 egz. Zam. nr 680/16

www.zus.pl
www.pfron.org.pl

